

DIRVA

SECOND CLASS USPS 157-580
THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER
6116 ST. CLAIR AVENUE • CLEVELAND, OHIO 44103
VOL. LXXVI SAUSIS - JANUARY 31, 1991 Nr. 5

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

Pax Americana

Kaip ji dar toli?

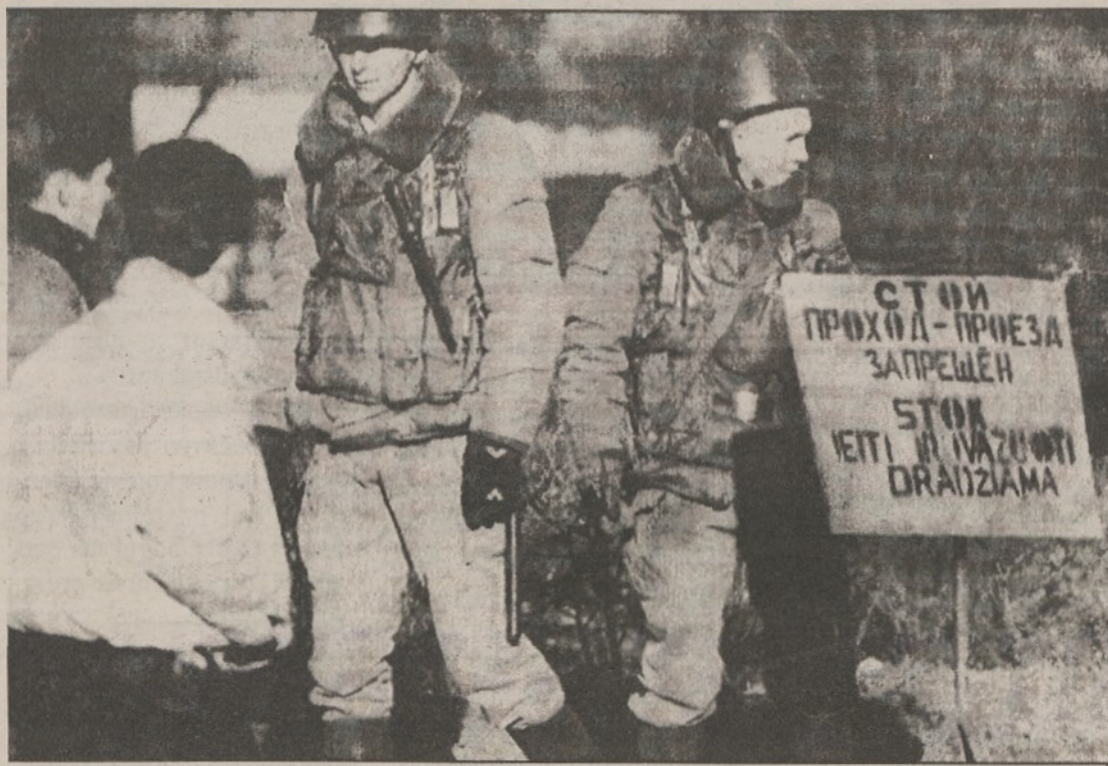
Vytautas Meškauskas

Šaltajam karui pasibaigus atrodė, kad ateina Pax Americana laikotarpis: pasaulinė santvarka, kurioje JAV-bės bus jei ne dirigentas, tai bent svarbiausias smuikininkas. Juk joms pasisekė sudaryti koaliciją prieš Iraką, dalyvaujant Sovietijai ir Kinijai! Tiesa, ji buvo įmanoma dėl to, kad iki tam tikro laipsnio visos valstybės buvo suinteresuotos status quo išlaikymu. Irako Saddam Husseiną kėsinosi prieš jį – už tat turėjo būti

patvarkytas. Kaip gali vienas žmogus išsilaikyti prieš tokią koaliciją?

TIME magazino Strobe Talbott taip vaizdžiai suprantina situaciją. Girdi, Bushas sako Saddamui, kad – vien dėl to, kad esu stipresnis – tu turi nusileisti. Saddamas į tai atkerta, kad Bushas gali turėti daugiau ginklų, bet jis (Saddam) turi daugiau karių, kurie sutinka numirti – ir vien dėl to jis jaučiasi stipresnis.

Pasitaikė ir daugiau nei-

Žudynes pravedę sovietų kariai vėl 'saugo tvarką' Vilniuje, veltui bandydami užgniaužti atgimusių laisvės bangą pavergtoje Tėvynėje.

Mirė lietuviškos veiklos didysis rėmėjas plk. Viktoras Sutkus

A.A. plk. Viktoras Sutkus

Praeitų metų gruodžio 28 d. Vokietijoje mirė Lietuvos kariuomenės pulkininkas Viktoras Sutkus, sulaukęs 82 m. amžiaus.

Velionis buvo dosnus lietuviškos veiklos išeivijoje rėmėjas. Stambiomis aukomis yra parėmęs Dirvos leidimą, Lietuvos Nepriklausomybės fondą, Vasario 16 gimnaziją, Lietuvių Fondą ir kitas lietuvių kultūrinės organizacijas.

Viktoras Sutkus gimė

1902 m. rugsėjo 22 d. Jezne, Alytaus apskr.. Paskutiniiais Lietuvos nepriklausomybės metais, prieš pasitraukiant į Vokietiją, tarnavo kariuomenės štabe.

Palaidotas 1991 m. sausio 3 d. Huetttenfield kapinėse, netoli Vasario 16 gimnazijos.

Reiškiamo gilią užuojautą liūdesy likusiai žmonai Veronikai ir visiems artimiesiems.

prastų situacijų. Koalicija sutarė, kad galima jėga pašalinti Saddamą iš Kuveito. Kad tai pasiekus, pirmiausia reikia sunaikinti visą Kuveitą. Kaip kitaip jį iš ten iškrapštysi? Nenorint pasirinkti tokią kryptį, antra – bet nesutarta – galimybė yra sunaikinti patį Iraką. Jį sunaikinus – kas užims likusią tuštumą? Iranas, Sirija, Turkija? Teisybė reikalauti, kad būtų sudarytas nepriklausomas Kurdistanas. Kurdai gyvena ne tik Irake, bet ir aukščiau nurodytose valstybėse, plus Sovietijoje.

Husseiną pradėjo lošti desperatiškai. Jis leidžia savo pas sovietus nupirktais vid. distancijos raketomis – kurios faktinai yra kiek patobulintos vokiečių V1 ir V2 raketos, – į Izraelį, visai nebedamas jo galimo keršto. Jis skaičiuoja, kad kiti arabų

kraštai, kad ir dalyvaudami koalicijoje prieš jį, negalės nepadėti žydų užpultam arabų kraštui! Žydai, susilaikydami nuo puolimo, tikisi už tai stambios piniginės paramos.

Antra vertus – žydų 'keršto' užskridimas negalėtų padaryti dar daugiau žalos Irakui, nebent jie pavartotų atominę bombą, apie ką niekas nenori ir pagalvoti. Bet labai vertėtų, nes tam ginklui, deja, priklauso ateitis.

Imkime, pavyzdžiui, situaciją Europoje. Sovietai ten dar turi pusę milijono karių. Įsivaizduokime, kad jie staiga pradėtų pulti Vakarų Europą, kuri pajėgiausius savo dalinius permetė į Persijos įlanką. Anksčiau buvo skaičiuojama, jog Europa turi turėti tiek konvencionalinės kariuomenės, kad galėtų kūrį laiką apsiginti nuo puolė-

jo, nesigriebdama atominių ginklų. Šiuo metu ji tokio 'skydo' neturi ir turėtų tuoju griebtis atominių ginklų.

Štai kodėl staiga pasunkėjo derybos su sovietais dėl konvencionalinių kariuomenių sumažinimo. 'Ant popieriaus' jie perkėlė savo tris divizijas į jūrų pėstininkus, kurie neįeina į sutartą skaičių, nes visos kitos Europos valstybės neturi didesnio karių skaičiaus tos rūšies ginkluotuose daliniuose. Tai dar viena priežastis galimai greičiau baigti karo veiksmus Persijos įlankos rajone.

Logiškai galvojant šansai buvo aiškūs. Saddamas neturėtų ilgai išsilaikyti. Lygiai kaip Vietnamas. Lygiai kaip kai kurių kitų kraštų

(Nukelta į 3 psl.)

Lietuvos Aukščiausios Tarybos vicepirmininkas Bronius Kuzmickas ir Latvijos Aukščiausios Tarybos vicepirmininkas Dainis Ivans sausio 22 d. susitiko su Valstybės departamento sekretorium James Baker ir JAV kongreso nariais. Nuotraukoje iš kairės: Bronius Kuzmickas, Dainis Ivans ir senatorius Donald W. Riegle. Nuotrauka buvo įdėta New York Times dienraštyje.

SAVAITINĖ POLITIKOS Apžvalga

KGB atgauna savo galią. - Kuzmicko viešnagė Washingtonė.

- Kongresas vienbalsiai prieš pagalbą sovietams.

- Bushas nevažiuoja į Maskvą

Gorbačiovas sausio 26 d. paskelbė dekretą, kuriuo KGB atgauna savo senas teises be jokios priežiūros suminti atskirus asmenis ir įsiveržti į jų butus bei įstaigas, kovojant su spekuliantais. Praktiškai tuo pačiu tokios pat teisės KGB duodamos ir visose kitose gyvenimo srityse. Ieškant spekuliantų gali surasti ir kitokius valstybės priešus. Dieną prieš tai buvo paskelbtas įsakas kariuomenės patruliams lydėti policijos sargybas, o ketvirtadienį buvo iš apyvartos atšaukti 50 ir 100 rublių banknotai. Juos galima per kelias dienas pakeisti į smulkesnes kupiūras, bet reikia pasiaiškinti, iš kur turi tas šimtines. Tos visos priemonės sudaro labai didelę kliūtį perėjimui į laisvą ūkį. Kiekvienas verslininkas gali būti įskųstas KGB, kuri tuojau griebis savo 'priemonių'.

Lietuvos ir Latvijos Aukščiausių Tarybų viceprezidentu Broniaus Kuzmicko ir Dainiaus Ivans viešnagė Washingtonė buvo labai sėkminga. Po kruvinų įvykių Vilniuje ir Rygoje jiems buvo skirtas nemažas dėmesys ir parodyta daug simpatijų Kongrese. Kaip pranešėme pirmam psl. senatas pareikalavo sovietus 'sundrausti' 99 balsais, atstovų rūmai 417 balsais, prieš niekam nebalsuojant. Kongreso Europos Saugumo ir Bendravimo Komisijoje Kuzmickas buvo paklaustas, kodėl jis priešinasi Busho kelionei į Maskvą. Juk ji šiuo laiku, kada viso pasaulio dėmesys yra nukreiptas į Persijos įlanką, galėtų priminti ir Lietuvos bylą. Kuzmickas atsakė, kad jis nėra visai tikras, kaip būtų geriau, tačiau jam atrodo, jog šiuo atveju sovietų propaganda galėtų vizitą išpūsti kaip sovietų laimėjimą. Eilė senatorių ir atstovų prašė pasiūlymų kaip JAV galėtų padėti Lietuvai ir kitom Pabaltijo respublikom. Svečiai atsakė, kad pripažindamos tas valstybes de facto ir užmegsdami su jomis įvairius ryšius bei joms siūsdamos humanitarinę pagalbą.

WASHINGTON POST David S. Binder sekmadienį rašė, kad abu svečiai buvo pavargę ir kiek nusivylę. Į juos nukreipti žodžiai buvo labai gražūs, bet iš jų nedaug naudos namuose tėvynėse spaudžiamiems tautiečiams. Kuzmickas sakęs korespon-

dentui, kad JAV turi žiūrėti daugiau į priekį. Jei demokratizacijos eiga bus sustabdyta Pabaltijoje, tas pats įvyks ir Sovietų Sąjungoje. Pasaulis vėl atsidurs prieš kietos linijos komunistų valdomą Sovietiją.

Korespondentas nuo savęs pridūrė: "Tai tiesa, kurios Washingtonas nenori girdėti šiuo momentu. Lygiai kaip nenorėjo klausyti teisybės apie Saddam Husseiną, kol jis kovojo su Iranu. Bet tai vistiek tiesa."

...

Pereitą savaitę į Washingtoną atskubėjo ir Gorbačiovo naujas užs. reik. min. A.A. Besmertnik. Jo slapta uždavins yra įtikinti Bushą ir jo administraciją, kad pagalbos Gorbačioviui nutraukimas jį atiduos vis daugiau išigalinčios kompartijos griežtesnio spamo valiai. Be to, artėjęs Persijos įlankos karo galas verčia Maskvą jau galvoti apie pokario situaciją, kurioje ji norėtų atgauti arabų sąjungininko vardą. Už tat, mors ji palaiko JT Saugumo Tarybos rezoliucijas, reikalaujančias Saddamą pasitraukti iš Kuveito, Maskva nori pabrėžti, kad jos neįteisina paties Irako sunaikinimo ar okupacijos. Maskva suinteresuota kai kurių Afrikos valstybių noru per JT Saugumo Tarybą praveisti rezoliuciją, skelbiančią paliaubas, per kurias Irakas pasitrauktų iš Kuveito.

Tokios perspektyvos ne labai džiugina Washingtoną. Jos pabrėžia reikalą į pokario laikotarpį įžengti sąjungoje su Sovietija, kurios priešakyje išsilaikytų tas pats Gorbačiovas, o ne koks visai dar

nežinomas asmuo. Žinoma, įvykiai Pabaltijoje ir pačioje pagrindinėje Sovietijoje Washingtono administraciją pastato į keblią padėtį. Kongrese visa eilė senatorių ir atstovų pabrėžė, kad nelogiška kariauti už Kuveito emirą, nepripažįstant suverenumo Pabaltijo valstybėm.

Be to smuko ir asmeniškasis Gorbačiovo autoritetas. NBC Maskvos korespondentas T.Petit pastebėjo, kad Lietuva Gorbačioviui tas pats kaip Watergate buvo prezidentui Nixonui.

Po trumpo Besmertnik atsilankymo pas prezidentą Buch, buvo pranešta, kad vasario 11-13 d.d. numatytas Bucho-Gorbačiovo susitikimas Maskvoje yra atidėtas vėlesniam laikui dėl karo Persijos įlankoje ir nepasiruošimo pasirašymui sutarties dėl strateginio apsiginklavimo sumažinimo.

...

Panašiai samprotauja ir IZVESTIJOS politinis komentatorius, šiuo laiku dirbąs Hartfordo universitete, gruzinas Melor Sturua. Po kruvinų sekmadienio Vilniuje, kilo audra klausimų: Ar jis (Gorbačiovas) tai įsakė ir jei ne, kada sužinojo. Aišku, kad jis norėjo lietuvius išgąsdinti. Jis jau grąšino Prunskienei, kad jei ji neatstatysianti tvarkos, jis tai padarys pats.

Paskutiniai įvykiai išryškino paties Gorbačiovo charakterį, jo neryžtingumą. Jis pradėjo demokratizaciją, bet ir čia nesiryzta padaryti paskutinį žingsnį. Viską jis daro ūkinėje srityje yra tik pusiau priemonės. Sturua mano, kad tokioje situacijoje

Iš kitos pusės

Atėjo atsiskaitymo valanda. Šioje vietoje jau daug rašėme apie svetimžodžius mūsų rašyboje. Lietuvos spaudoje radome daug anglišku žodžių, rašomų ne originaliu būdu, bet taip, kaip jų vartotojų nuomone jie turėtų skambėti. Tokiu būdu, ištariama kaip rašoma, 'Kemp' pavardė Lietuvos Aide virto 'Campas'.

Sakau, kad atėjo atsiskaitymo valanda dėl to, kad sausio 21 d. NEW YORK TIMES pademonstravo, kad ir amerikiečiams ne lengviau su lietuviškais žodžiais. Ten Francis X. Clines, kaip jau pastebėjome pereito Nr. Apžvalgoje, rašė, kad Yuratia Shaevenie ištekojo už Romo Shaev. Bet tai dar ne viskas.

Kaž koks vyras jai sakęs, kad lietuviai nejaucia rusam neapykantos. Jie moko vaikus nenaudoti ginklų prieš žmones. Tas humanitaras buvo ką tik atvykęs į Vilnių su 11 autobusų karavanu iš 'country town of Danyzhis'. Ar tai nėra Panevėžys?

Vėliau, toje korespondencijoje, sutiko vyrą vardu Algerdas Shmatis!

Kažin kas privertė korespondentę taip nežmoniškai užsirašyti mūsų pavardes? Juk Amerikoje labai dažnai net nesistengiama patiems parašyti kito žmogaus vardo ar pavardės, bet prašoma ją pasakyti paraidžiui, po to net nebandant jos ištarti. Gal ji labai skubėjo, gal buvo pirštai sustingę nuo žvarbaus oro.

Jos garbei reikia pasakyti, kad ji beveik teisingai parašė Mr. Antanas Stankevičius, lengvai gali įspėti kas slepiasi po Mr. Kazlouskas.

Žodžiu, varta būtų įspėti tautiečius, kad amerikiečių žurnalistai reikia pasakyti ne tik pavardę, bet ir ją pakartoti paraidžiui. Tokiu atveju tačiau susiduri su nauja bėda. Ne visos raidės taip pat išsitaria. Sakysi jam I, o jis užsirašys E. (vm)

norint padėti demokratijai Rusijoje nėra kito kelio, kaip padėti atskirom respublikom gauti suverenumą, jas jau dabar pripažinti suvereniom ir santykiuoti kaip su tokiom. Tokiu atveju Lietuva būtų pirmas domino griauņas sovietų imperijai.

...

NBC pranešė, kad Prunskienė pasiprašiusi leidimo likti Šveicarijoje, nors kiti šaltiniai skelbia, kad Vokietijoje. Kuzmickas pasiliksias Švedijoje.

■

LIETUVA SKELBIA GEDULO DIENĄ ŽUVUSIEMS LATVIAMS

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba nutarė paskelbti sausio 25 d. Gedulo dieną, praneša Lietuvių Informacijos Centras.

Šiandien AT-ba taip pat paskyrė Vytautą Pakalniškį Lietuvos respublikos Minis-

tro pirmininko pavaduotoju. Ministro pirmininko pareigas dabar eina ekonomistas Gediminas Vagnorius, kuris pakeitė Kazimieros Prunskienės įpėdinį Albertą Šimėną.

Pateikiame Gedulo dienos nutarimo tekstą, kurį pasirašė AT-bos pirmininkas V. Landsbergis.

1991 m. sausio 20 d. Latvijos Respublikos sostinėje Rygoje TSRS vidaus reikalų ministerijos specialiosios paskirties būrys įvykdė teroristinius aktus, kurių metu žuvo Latvijos Respublikos Nepriklausomybės gynėjai.

Išreikšdami solidarumą su laisvės siekiančia Latvijos tauta ir liūdėdama kartu su ja dėl pralieto nekalto kraujo, Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba nutaria:

Paskelbti 1991 m. sausio 25 d. gedulo dieną visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, iškeliant Lietuvos Respublikos valstybines vėliavas su gedulo ženklais.

(LIC)

OKUPANTAI UŽĖMĖ KITĄ PASTATĄ

1991 sausio 23 iš Vilniaus Lietuvių Informacijos Centrai teleksu pranešė, kad sovietų kariuomenė užėmė dar vieną pastatą Vilniuje. Aukščiausiosios Tarybos informacijos biuro žiniomis, 13 val. Vilniaus laiku apie 20 ginkluotų sovietų kareiviai, vadovaujami kelių civiliai apsirengusių žmonių, prisistatę kaip TSKP atstovai, užėmė centrinį laikraštinio popieriaus sandėlį Kirtimuose. Jie teigė, kad vykdo TSRS Ministrų Tarybos įsakymą dėl pastatų, priklausančių TSKP, apsaugojimo.

(LIC)

Dešimt tūkstančių latvių dalyvavo laidotuvėse keturių latvių, kuriuos nužudė sovietų kariai.

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

DIRVAP.O. BOX 603206
CLEVELAND, OHIO 44103
Tel. (216) 431 - 6344
Fax 216 - 431 - 16146116 ST. CLAIR AVENUE • CLEVELAND, OHIO • 44103
THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPEREDITOR: VYTAUTAS GEDGAUDAS
DIRVA (USPS 157580)POSTMASTER: Send address changes to DIRVA
6116 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio 44103Second-class postage paid at Cleveland, Ohio • Published Weekly by
American Lithuanian Press & Radio Assn. VILTIS, INC. • Subscription
per year \$25.00 • Single copy 60 cents.Prenumerata metams \$25.00, pusei metų \$15.00 • Atskiuro numerio
kaina 60 centų • Straipsniai pasirašyti pavarde, inicialais ar slapyvardžiu
nebūtinai išreiškia redakcijos nuomonę • Nespausdinti straipsniai grąži-
nami tik autoriams prašant • Už skelbimų turinį ir kalbą redakcija neatsako.**Užbaigiant darbą...**Viskam ateina laikas. Ateina laikas būti. Ateina lai-
kas imti, – duoti, – atsiskaityti. Atėjo laikas ir man ištiesti
ranką SUDIEV! pasakyti ...Po trisdešimt-trijų metų darbo, išgyvenimų ir patirties
Dirvos vagoje, šis numeris bus paskutinis mano reda-
guotas. Ir – kai rodos dar tiek daug norėtų pasakyti, –
‘‘ahhaa’‘ žodžiai ...Iš tikro – vargu ar pridėti ką galėčiau prie to, kas turė-
jo atspindėti kas savaitę Dirvos puslapiuose. Užverčiu
paskutinįjį tikėdamas tuo pačiu, ką norėjau matyti atsi-
spindint pirmajame. Tikiu, kad neabejotinai matėte Tau-
tinės Minties tęstinumą, aiškų ryšį skatinti pastangas tikė-
jimui ir kovai už Tėvynės laisvę, respektą ir paramą dir-
bantiesiems, vertinimą kūrybos, siekių ir ieškojimo naujų
kelių. Norėjau, kad Dirva būtų mūsų – kiekvieno lietu-
vio-lietuvės laikraštis: informuojantis, paslaugus, bet ne
dominuojantis, kad būtų vietos pasisakyti, komentuoti ir
atsakyti. Siekiau išlaikyti Dirvos kūrėjų ir savo pirmtakū-
nų rūpestingai dėtas gaires, puoselėtą idėją, liniją. Dirva
tarnavo, bet nebuvo nė viename tarnaitė! Ji turėjo būti
mūsų veiklos veidrodis, laikotarpio mozaika.

Kiek tai pasisekė – spręsite Jūs!

Jei šiandien ramiai žvelgiu atgal į nueitą kelią, jei ga-
liu matyti veik tiesią Dirvos vagą – tai tik dėka vargu ar
suskačiuojamų, daugiau ar mažiau išryškėjusių, sušvytė-
jusių bendradarbių, užpildžiusių Dirvos puslapius faktais,
kūryba, istorija, komentarais. Veikla ir diena atsispinėjo
nuotraukose, vaizduose. Džiaugiuosi buvusiu darniu ben-
dradarbiavimu, ne viena išsivysčiusia draugyste ir profes-
iniu respektu. Didele dalimi tai buvo bendro tikėjimo sa-
vo darbu, ryšio ir pasišventimo rezultatai, vienam ratui
sukant kitą to paties tikslo vedini. Negalėdamas išvardinti
kiekvieno paskirai – simboliniai dėkoju Jums kartu, pami-
nėdamas tikrai publicistą Vytautą Meškauską, visą kelią
lydėjusį Dirvą – praturtinant ją gyvu stiliumi, taikliais ir
aktualiais straipsniais, politiniais komentarais. Mano gili
padėka, pagarba Jam ir Jums visiems.Nemažiau dėkingas esu Dirvos skaitytojams ir rėmė-
jams. Džiaugiuosi buvusiu aktyviu ryšiu – skatinančiu,
besidžiaugiančiu ar kritikuojančiu, retkarčiais ir pyktelė-
jančiu. Visa tai ‘judino vandenį’, vertė sustoti ir pagalvo-
ti, kartais net pasirinkti. Be jų reagavimo vargu ar būtu-
me šiandien čia, kur esame. Tik jungtinėmis pastangomis
– bendradarbių talka ir skaitytojų bei rėmėjų pastovia pa-
rama ir dėmesiu – Dirva galėjo atšvęsti savo Deimantinį
Jubiliejų, viltingai žvelgdama į ateitį!AČIŲ JUMS VISIEMS UŽ ŠILTĄ IR NAŠŲ BEN-
DRADARBIAVIMĄ, RŪPESTĮ, ATEITIES UŽTIKRI-
NIMĄ DIRVAI!Už pavyzdinę, tik knygas peržiūrėjus tematomą Dir-
vos finansinę atskaitomybę, pasididžiuotina padėka pri-
klauso ilgamečiui buhalterui Jonui Kazlauskui, tvarkiui-
siam tai visada profesiniame lygyje. Ačiū širdingai!Dr. Viktorui Stankui, Vilties D-jos pirmininkui, turėtų
būti išskirtina padėka už besąlyginę, džentelmenišką pa-
stangą priimtų pareigų atlikimui. Darnos ir sėkmės Jam!Norėčiau tikėti, kad dienų bėgmėje bus dar proga gal
ranką padėkai paspausti čia nepaminėtiems, kurie savo
įnašu padėjo Dirvai augti ir tęsėti. AČIŲ, AČIŲ JUMS!Lieka Dirva saugi savoje pastogėje – daug sunkesniu
laiku sutelktomis lėšomis įgytoje, dabar reikalingoje tik
priežiūros, išlaikymo. Lieka ji principinga ir laisva nuo
varžančių įsipareigojimų. Šalia tęstinumo ir ištvermės, tik
vieną linkėjimą jai teturiu: Tautinės Minties kelyje Dirva
tenelenkia prieš nieką galvos!Tikiu, kad mane pakeičią Dirvą ne mažiau vertins ir
mylės. Tikiu, kad žengiant į paskutinį šimtmečio ketvir-
tį, jos idėjinė linija liks ne mažiau ryški, puošiama nau-
jais įnašais, atsaku dienų reikalavimams.

Prie šių linkėjimų jungiasi ir mano gyvenimo bendra-

**LIETUVOS RESPUBLIKOS AUKŠČIAUSIOS
TARYBOS PAREIŠKIMAS**Pastarųjų dienų tragiškų
įvykių Lietuvoje seka rodo,
kad jų kaltininkai – tai dar
neįvardinti aukščiausio rango
asmenys Maskvoje, taip pat
grupė anonimų, pasivadinu-
sių "nacionalinio gelbėjimo
komitetu," ir Tarybų Sąjun-
gos kariuomenė.Tarybų Sąjungos telegra-
mų agentūra TASS, ja pasi-
kliaunanti centrinė televizija,
radijas ir dalis laikraščių sie-
kia žiūbėti įrodyti, kad Lietu-
vos Respublikos konstituci-
niai valdžios organai neva
ima nekontroliuoti padė-
ties, kad tik minėtas anoni-
mas "nacionalinio gelbėjimo
komitetas" yra padėties "šei-
mininkas" ir yra remiamas
Lietuvos žmonių daugumos.
Šiems tikslams pasiekti grie-
biamasi šmeižtų ir dezinforma-
cijos.Užgrobdami Spaudos rū-
mus, kariškiai elgėsi kaip už-
kariautojai: Jie beatodairiškai
šaudė į taikius gyventojus,
krūvinai akcijai vadova-
vęs pulkininkas Kustriuk
pats automato šūviais sužeidė
beginklį Lietuvos Respublikos
pilietį V. Lukšį, gra-
sindami ginklu išvarė iš pas-
tato redakciją ir spaustuvės
darbuotojus, daugelį jų api-
plėšė, šurkščiai elgėsi su tai-
kiais vilniečiais, atėjusiais
saugoti pastato. Puolami,
grobiami ir kiti pastatai, bar-
bariškai niokojamas jų turtas.
Visos šios karinės operacijos
TASS'o, Tarybų Sąjungos
televizijos pateikiamos kaip
"teisėto turto" atsiėmimas.Dezinformacijos viršūnė
– melas, kuris paskleistas
apie Lietuvos Respublikos
radijo ir televizijos patalpų,
televizijos bokšto ir radijos
užgrobimą pradedant nuo to
užgrobimo preteksto. Iš pat-
radžių buvo stengiamasi nu-
tylėti, kad šiuos du (o ne vie-
nų, kaip teigia TASS'as, cen-
trinė televizija ir radijas bei
kai kurie spaudos leidiniai)
objektus, beje esančius skir-
tinguose miesto rajonuose,
saugojo tūkstančiai beginklų
žmonių. Sausio 13 d. TASS'
as pranešė, kad į tragiškai žu-
vusiųjų ir sunkiai sužeistų
žmonių skaičių esą įskaitomi
"žmonės, nieko bendra netu-
rintys su tragiškais įvykiais,"
kad žuvę tik du žmonės ir
"didžioji žmonių dalis nuken-
tėjo dėl spūsties pasigirdusprie Televizijos centro pasta-
to atvykusių sunkiųjų tankų
šūviams." Oficiali Lietuvos
Respublikos sveikatos ap-
saugos ministerijos informa-
cija liudija, kad devyni be-
ginkliai žmonės yra nušauti,
vienas žuvo nuo sprogo ir
viena dvidešimt ketverių me-
tų mergina sutraiškyta tanko.
Medicininė ekspertizė pa-
rodė, kad vienas kariškis žu-
vo atakos metu nuo automato
kulkos į nugarą. Tarybų Są-
jungos masinės informacijos
priemonės tendencingai su-
mažino aukų skaičių. Visiškai
nutylima, kad kariškiai sužeidė
164 civilius asmenis, 26 iš jų
būklė yra labai sunki. Taip pat
nutylima, kad karinė vadovybė iki
šio momento slepia informaciją
apie tikslų dingusiųjų be ži-
nios žmonių skaičių.Lietuvos Respublikos
Aukščiausioji Taryba parei-
škia, kad TASS'as, kitos tiesą
iškraipiančios TSRS infor-
macijos priemonės, sąmonin-
gai skleidamos dezinforma-
ciją tapo nusikalstamų jėgų
niekšybės įrankiu.

...

TSRS ginkluotosios pa-
jėgos 1991 metų sausio mė-
nesio pardžioje Vilniuje
smurtu užgrobė Spaudos rū-
mus, Lietuvos radijo ir tele-
vizijos rūmus, televizijos
bokštą, Vilniaus radijo maz-
gą bei kai kurių kitų įstaigų
pastatus, suniokojo patalpas,
įrengimus, plėšikavo. Prie-
šiškų akcijų metu buvo žiau-
riausiu būdu nužudyti ir su-
žaloti pastatus saugoję taikūs
žmonės. Tokiais veiksmais,
kaip ir juos lydinčių fiktyvių
valdžios struktūrų kūrimu ar-
ba skelbimu bei planinga de-
zinformacija, siekiam sukelti
politinio, ekonominio ir kul-
tūrinio gyvenimo suirutę Lie-
tuvoje, palikti Lietuvos ir
tarptautinę visuomenę be tei-
singos ir laisvos informaci-
jos, galų gale nuversti teisėtą
Lietuvos valdžią.Lietuvos Respublikos
Aukščiausioji Taryba, griež-
tai protestuodama prieš bruta-
lius TSRS ginkluotųjų pajė-
gų veiksmus, reikalauja, kad
Tarybų Sąjunga nedelsdama
nutrauktų agresiją, išvestų ka-
rinius dalinius iš užgrobtųjų
patalpų ir atlygintų padarytą
materialinę žalą bei kitus
nuostolius, taip pat išaiškintųir patrauktų atsakomybėn kal-
tininkus, kad ir kokio aukšto
rango jie bebūtų.*Lietuvos Respublikos
Aukščiausiosios
Tarybos Pirmininkas
V. Landsbergis*Vilnius, 1991 sausio 14
(LIC)NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ**PAX AMERICANA...**

(Atkelta iš 10 psl.)

komunistiniai sukilėliai, ko-
voją prieš JAV remiamas vy-
riausybes. Deja. Saddamas
ir tie kiti negalvojo logiškai.
Žmogus ne mašina – ne vi-
sada galvoja taip, kaip turė-
tu.Panašiai ir santykiuose su
sovietais. Ar nebūtų logiš-
ka jiems pirmiausiai griebtis
ūkinių reikalų tvarkymo,
atidedant tolimesnei atečiai
santykius tarp atskirų res-
publikų ir centro? Gor-
bačiovas nutarė, kad reikia
eiti atvirkščiai: surišti į krū-
vą visas respublikas prieš jų
valią. Iš dalies jam tai pa-
ranku, nes tariamu noru pir-
miausiai išspręsti visos So-
vietijos santvarkos klausi-
mą, jis gali atidėlioti ūkines
reformas.JAV tuo pastatomos į ga-
na keblią padėtį. Koalicija
sutarė, kad negalima pažeis-
ti kitų kraštų suverenumą.
Lietuvos atveju jis buvo pa-
žeistas jau prieš 50 metų.
Galima, turbūt, išvedžioti,
kad negali įvesti iš karto
naujos santvarkos visam pa-
sauly, reikia eiti žingsnis po
žingsnio. Dėl to kai ką rei-
kia atidėti.Tragiška ir komiška kar-
tu, kad su tuo principu sutin-
ka ir pats Gorbačiovas. At-
rodo, kad jis galėtų pasiūsti
savo kariuomenę, bet vieto-
je to jis bando suorganizuoti
savo karių ir Saugumo
agentų sukilimą taip aiškiai,
kad net akli negali to nepa-
stebėti.Ar tokia valstybė verta
kitų pagalbos?Gorbačiovas Maskvoje
sušaukė spaudos konferen-
ciją, kad pasakytų, jog visa
tai yra Maskvos vidaus rei-
kalas. Tą patį ketvirtadienį
JAV Senatas 99 balsais pa-
reiškė pageidavimą, dėl so-
vietų elgesio, tą pagalbą su-
stabdyti. Busho ‘nepasiten-
kinimas’ sovietais virto ‘pa-
sipiktinimu’.Kai kas jau klausia, ar tai
neveda prie Maskvos para-
mos Irakui atnaujinimo,
prie panašios padėties prieš
prasidedant šaltajam karui.Pax Amerikos sapnas ga-
li dar išsipildyti, bet tam yra
dar daug kliūčių.**Vytautas Gedgaudas**
Vyr. Redaktoriuskeleivė, ilgalaikė bendradarbiė, rėmėja, ir paskutiniu metu
Dirvos ko-redaktorė Stefa, kurios energija ir nesvy-
ruojas tikėjimas buvo tikroji atrama Dirvos tęstinumui ne
vienos krizės metu.Mudviejų vardu – dar kartą padėka visiems ir geriausi
linkėjimai DIRVAI!

Girdėta iš Vilniaus

Balys Gaidžiūnas

Desantininkų nutildytas Vilniaus radijas vėl kalba

Vilniaus radijas užsieniui, iš Sovietų Sąjungos atsiųstų desantininkų, sausio 12 d. puolimu buvo nutildytas. Ir iki sausio 24 d. nieko nežinojom, išskyrus kad radijo stotis desantininkų buvo užimta staigiu įsiveržimu. Įprastiniu lietuviškų žinių perdavimo pusvalandžiu buvo duodama tik muzika.

Sausio 24 d. nutariau tą visą pusvalandį budėti prie aparato. Galvojau, negi neišgirsiu kokio nors pranešimo. Ir maždaug po 2 minučių muzikos, išgirdau lietuviškos programos vadovo Edvino Butkaus skubančius išsakyti žodžius:

- Čia Edvinas Butkus...

- Lietuvoje dar gedulo metas. Ryt Latvijoje laidojami neseniai nužudytieji. Taigi ir visoj Lietuvoj gedulas...

- Į Lietuvą yra atvykę iš Maskvos Prokuratūros atstovai ištirti šaudymo ir žudymo įvykius bei padarytus nuostolius. Bet jie visiškai nebendradarbiauja su Lietuvos prokuratūra...

- Daug mūsų parlamento atstovų dabar yra išvykę į savo rinkimines apylinkes susitikti su rinkėjais. Jie, atsiradus kokiam svarbiam reikalui, kiekvienu momentu grįš į Vilnių...

- Naujai atsiųsti kariniai daliniai į Lietuvą yra labai narsūs ir jie neklauso Gorbačiovo patvarkymų...

- Paskaitysiu telegramos tekstą, kurį mūsų prezidentas Vytautas Landsbergis sausio 22 d. pasiuntė Gorbačiovui, kad...

Po žodžio "kad" E. Butkaus balsas nutilo ir vėl pasigirdo nelaukta muzika. E. Butkaus pranešimas tęsėsi gal tik 2 minutes.

Sekančią dieną - sausio 25, kaip ir tikėjau, jau išgirdau, kad ir pavėluotai, jau ne vien E. Butkų, bet ir dar tris Vilniaus žinių pranešėjus: Romą Pakėnielę, Rimą Jakulytę ir Praną Karloną.

E. Butkus pranešė, kad jie visi dirbantieji Vilniaus radijo stotyje, lietuvių ir anglų žinių skyriuose, desantininkams stotį užimant, fiziniai nenukentėjo. Radijo pastatas tebėra desantininkų užimtas ir į jį nieko iš lietuvių neleidžia. Mes dabar dirbam kitoje vietoje. Norintieji radijui ką parašyti, o laiškai labai laukiami, terašo senuoju adresu. Laiškus gausime.

Tat taip, po 12-os dienų sunkių ir įvairių galvėjimų, vėl radijo ryšis su Vilniumi, o tuo pačiu ir su mūsų tėvynės skausmu, ryžtu ir laisvės kėlimu, iš naujo susimezgė.

Gal būt, kad ir vėl panašios istorijos kartosis. Juk ir dabar, kada prasidėjo aiškinimas, kas Kijevo didžiai stočiai davė įsakymą lietuviškas žinias nutraukti, kaltininkas nesurandamas. Taip jau dabar Sovietų Sąjungoje įprasta, kada už nugaros vėl stovi garsioji K.G.B.

• **JAV KONGRESAS IR SENATAS**, atskirais balsavimais pasisakė prieš Sovietų Sąjungos į Lietuvą atsiųstų desantininkų žudynes ir prašo prezidentą G. Bushą pradėti Sovietų Sąjungai taikyti sankcijas. Kongresas pasisakė 417:0, o senatas 99:0. JAV atstovas Maskvoje dėl tų įvykių Sovietijai iškėlė protesto notą.

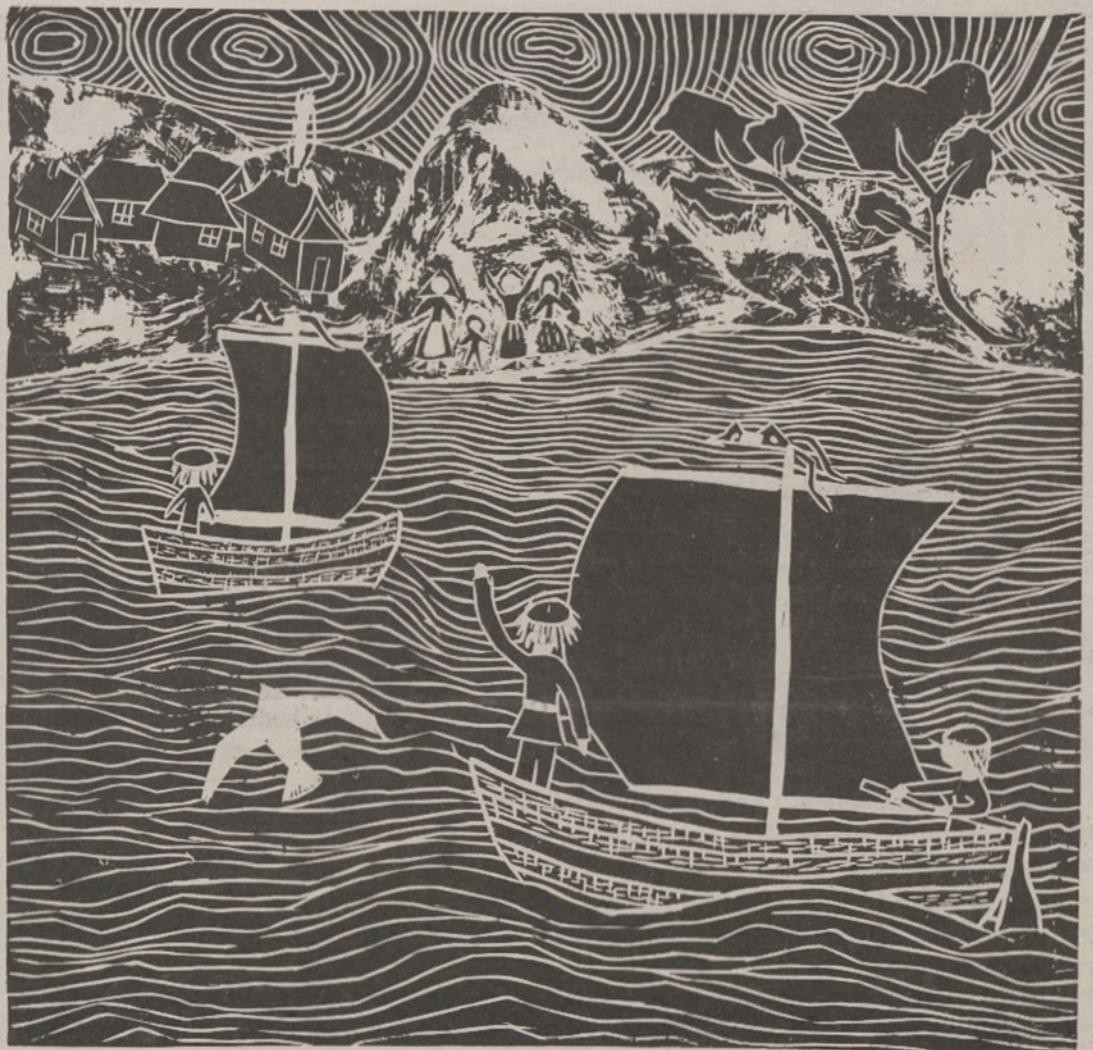
• **DESANTININKŲ** siautėjimas Lietuvoje, nors iš Maskvos ir sakoma, kad jie nieko neužiminėja ir iš Lietuvos turi išvykti, dar tebesikartoja.

Sausio 24 d. jie Vilniuje užėmė laikraštinio popierio ir dažų sandėlį. O sausio 25 d. tarp Vilniaus ir Kauno esančioje autostradoje pradėjo vyti ir šaudyti į du automobilius. Vienas keleivis sunkiai sužeistas, o atvykusieji gelbėti, jų tarpe 3 kitataučiai žurnalistai buvo sumušti, apiplėšti ir tik po ilgo sulaikymo paleisti. Toje desantininkų siautėjimo istorijoje yra ir nuo sunkių galvos sužalojimų paguldytų į ligoninę.

• **KAIP PRAEJUSIA SAVAITĖ** rašė, į Lietuvą Gorbačiovas savo atstovu yra atsiuntęs gudų kilmės atstovą G. Tarasevič. Jis deda pastangas tarp Maskvos ir Lietuvos įtampą sumažinti ir vėl atverti derybų užtrenktas duris. Esą, Lietuvos parlamentas ir vyriausybė turi sudaryti naują derybų komisiją. Tą patį turės padaryti ir Sovietų Sąjunga. Ir derybas pradėti ne nuo politinių, o nuo ekonominių reikalų.

Pats G. Tarasevič Lietuvoje tyrinėjęs, kas gi sudaro tą tariamą Lietuvos gelbėjimo komitetą, kuriuo remiasi desantininkai ir kiti Lietuvos nepriklausomybės slopinimo agentai. Deja, jam nepasisakė tokių komiteto asmenų ir jų išikūrimo vietos surasti. Apie tai jis painformavęs ir patį Gorbačiovą.

• **LIETUVOS PREZIDENTAS** Vyt. Landsbergis Vilniuje susitiko su Švedijos valstybės sekretorium. Iš jo

KLAIPĖDA

Aušros Padagaitės, 14 m., grafika

sužinojo, kad Švedija yra pasiryžusi, kiek tik galėsianti, remti Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. O iš Lenkijos ir Danijos yra atėję užtikrinimai, kad Lietuvai sunkiu metu, jei reikės, sudaryti užsienyje egzilinę vyriausybę, ji tokia vyriausybę galinti tuose kraštuose įkurdinti.

• **KURĮ LAIKĄ** pats JAV konsulas Leningrade buvo Vilniuje ir stebėjo KGB ir desantininkų surežisuotas skerdynes. Jam išvykus atgal į Leningradą, iš Leningrado konsulato vėl atvyko žemesni pareigūnai ir toliau rūpestingai informuoja Washingtoną.

Lietuvoje dabar yra iš kitų, mums draugiškų kraštų atstovybių atvykusių pareigūnų, būrys laikraštininkų, televizijos specialistų. Todėl sovietams nuslėpti, kas Lietuvoje jų daroma, nebeįmanoma.

• **MASKVOJE, LENINGRADE** ir kituose dvylikoje Rusijos miestuose buvo įsidėmėtinos demonstracijos tiesiant pagalbą Lietuvai.

Maskvoje demonstravo apie 300.000, nešusių tokius plakatus: "Lietuviai, mes su jumis", "Vėl atgimsta Stalino laikai", "Gorbačiovai, atsistatydink".

Maskvos demonstracijose, dėl saugumo sumetimų, Rusijos prezidentas B. Jeltsin nedalyvavo, bet jis išleido specialų pareiškimą prieš Gorbačiovo staigą užimtą stalinistinę politiką.

Leningrade demonstracijose dalyvavo virš 40.000 žmonių. O Bendrai, vienas rusų apžvalgininkas yra priminęs, kad tą dieną pagalbos ranką Lietuvai tiesė virš vieno milijono Rusijos respublikos žmonių. Ir tai įsidėmėtina tiems rusams, kurie ramiai gyvena Lietuvoje, bet sukurstyti specialiai paruoštų agentų įjungiami į kovą prieš teisėtai įslinktą Lietuvos valdžią.

• **Į JAV** atvyko Sovietų Sąjungos naujasis užsienio reikalų ministeris A. Bismirtnyk, tik ką buvęs Sovietų Sąjungos atstovas Washingtone. Jo tikslas tartis su State Departmento vadovu J. Bakeriu ir JAV prezidentu G. Bush.

Kalbos eisiančios ir apie Baltijos valstybes, kurių užpuolimas desantininkais boksuoja JAV - Sovietų Sąjungos reikalus, ypač G. Busho kelionę į Maskvą.

Iš pasitarimų bendro pranešimo, nors ir šykščiai, bet matysime ar JAV prezidentas nori rimtai padėti Lietuvai ar tik kalbėti apie rūpestį ir vėl nieko nedaryti.

• **EUROPOS PARLAMENTAS** blokavo Europos valstybių maisto pagalbos planą Sovietų Sąjungai, kol ji nesustos persekiojusi Baltijos valstybių.

Kitas parlamento posėdis numatytas tik šių metų vasario mėn. pabaigoje. Taigi iki to laiko tas maisto pagalbos planas bus sulaukytas.

• **LIETUVOS kardinolas** ir vyskupas padarė pareiškimą, kad vasario 9 d. vykstančioj apklausoje ar Lietuva yra demokratinė nepriklausoma valstybė, neliksia nuošaly ir aktyviai dalyvaus.

• **LIETUVOS PARLAMENTAS** specialiam posėdyje atkūrė Vyčio Kryžiaus penkių laipsnių ordoną, kuris Lietuvos nepriklausomybės kovų metais buvo duodamas už didelį narsumo pasižymėjimą. Dabar to ordono pirmuoju laipsniu (pačiu aukščiausiu) apdovanoti visi desantininkų nužudyti, gimusieji televizijos, radijo stočių ir parlamento rūmus.

"ATRADIMO RUDUO"

Birutės Pūkelevičiūtės naujausioje knygoje "Atradimo ruduo" - trys 'poetiniai apsakymai' parašyti trijų rudens mėnesių fone: Mišios už išdaviko žmoną; Rauda; Du keleiviai.

Gyvenant pajūry ir kasdien susitinkant su vandenynu, man iškilo būtinybė prozą palikti ir atsigręžti į poeziją, kuri tarsi perkainoja gyvenimą mirties mastu" - rašo Birutė Pūkelevičiūtė, palydėdama savo 'naujamį' bičiulių globon.

Tai tikrai puiki, giliai asmeniškai, pagaunanti, laikanti ir vėl grįžti kviečianti autorės dovana bičiuliams, brangintina ne vien tik dovanos rėmuose.

Meniškaai atspausdinta - uždaru tiražu; 150 numeruotų egzempliorių skirta autorės bičiuliams; kitkas siunčiama į Lietuvą. Knyga nebus pardavinėjama.

Iliustracijos: Kazio Veselkos - tapyba; Juozo Sodaičio - grafika; Algimanto Kezio - fotografija. 92 psl. kietais viršeliais. Išleido leidykla Darna, 1990 m.

Skaitykite ir platinkite
DIRVA

• **ROMAS PUKŠTYS**, TRANSPAK firmos savininkas, praneša, kad vėl važiuoja į Lietuvą vasario mėn. pradžioje.

P pinigai pervedami doleriais jūsų gimimėms.

Pigiai perkami nauji automobiliai.

Atsiskaityti iki vasario 6 d.: TRANSPAK, 2638 W. 69th St., Chicago, IL 60629. Tel. (312) 436-7772.

KŪRYBA IR MOKSLAS

PETRAS KLIMAS APIE OSKARĄ MILAŠIŲ

Šis pasakojimas yra iš žymaus vertėjo Antano Dambrausko ruošiamos prisiminimų knygos „Viskas praeina“. Su diplomatu, istoriku, Nepriklausomybės akto signataru Petru Klimu jam teko kartu vargti nuo 1946 m. gegužės iki 1949 m. kovo Čeljabinsko ir Kopeisko lageriuose. P. Klimas nuo 1925 m. ligi Lietuvos atstovybės panaikinimo buvo įgaliotuoju ministru Prancūzijoje. Jis Lietuvai taip pat atstovavo Belgijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Liuksemburge.

Šiuose prisiminimuose atgyja P. Klimo įspūdžiai apie Lietuvos atstovybėje Paryžiuje dirbusį poetą, mąstytoją Oskarą Milašų ir jo pranašiška regėtą žmonijos ateitį bei istorijos vyksmą.

Kaip Milašius atėjo tarnauti Lietuvai? – Į Lietuvos spaudos ir informacijos biurą, šveicarų valdžiai leidus bene 1917 metų pabaigoje įsteigtą Berne (šiuo metu ilgokai dirbo Juozas Eretas), iš Vakarų pasaulio atvažiuodavo dažnas, kam rūpėjo Lietuvos Nepriklausomybės reikalai, kas jais sirgo. Tokiu reikalu iš JAV atvažiavo ir kunigas Vilimas (Vilimavičius). Vardo nebepprisimenu, – pasakoja Klimas. – Vilimas kunigas karštas nebuvo, bet lietuvis patriotas – kokių reta. Viešint tame Spaudos biure, pateko jam į rankas prancūziško „L'Affranchi“ numeris. Nežymus tai buvęs žurnalas, leidžiamas mažne „saviveiklos pagrindais“ Milašiaus ir jam artimų literatų. Vilimą sužavėjęs ir užbūręs bene vedamasis O. Milašiaus straipsnis, kad garsioji, Wilsono pasakelbotoji tautų apsisprendimo teisė turinti būti taikoma ir Lietuvai, senai, kūrybingai lietuvių tautai, senovės sukūrusiai plačią ir galingą valstybę, vėliau dėl svetimųjų kaltės nedorėlių kaimynų išdraskytą. Valstybingumo dvasia tautoje tebesanti gyva, ir dabar laikas ir proga leisti tai valstybei atsikurti. Straipsnio autorium pasirašęs Oscar V. de Liubicz-Milosz. Vilimas tuo Milašiaus de labai susižavėjo, įsidėmėjo žurnalo „L' Affranchi“ redakciją ir dumtę išdūmė iš Berno į Paryžių. Čia nežymioje gatvelėje susirado reikiamus namus, kur prie durų kabojusi redakcijos pašto dėžutė, tačiau durys buvusios uždarytos.

Taip radęs iš ryto, taip ir po pietų. Vaikščiojęs dvi dienas, kol jį įsidėmėjęs kiemo sargas ir ėmęs klausiti, ko ponui reikia.

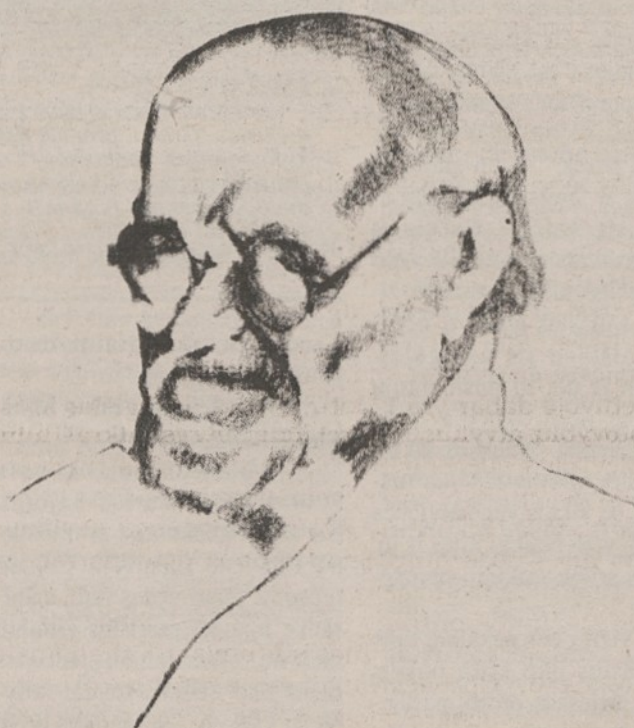
– Redaktoriaus, – atsakęs Vilimas.

– Tokie čia ir redaktoriai, – pastebėjęs sargas. – Nuomojasi

– Dirba kažkur Quai d' Orsay, Užsienio reikalų ministerijoje. Ten ponas jo ir ieškoti.

Vilimas nukūręs į ministeriją. Ten sužinojo, kad Milašius dirba Rytų Europos departamente. Mokėjo mat slavų kalbas, sekė rusų, lenkų ir kitų slavų spaudą, žinojo tų kraštų problemas geriau už kitą žurnalistą, todėl prancūzų valdžios žmonėms buvo labai naudingas.

Vilimas Milašų susirado. Priešais jį stovėjo augalotas, asketiškos išvaizdos vidutinio amžiaus vyras, tamsaus gymio, juodų, skvarbių akių, taisyklinų veido bruožų, ramus ir pa-

Petras Klimas: Arūno Tarabildos piešinys 1967 m.

kambarėlį, kad turėtų kur pasikabinti pašto dėžutę. Į ją ateina rašytojų kūryba. O redaktoriai pasirodo labai retai, kartą per savaitę arba dar rečiau. Išsiima korespondenciją, o į kambarį ne neužkina.

Į Vilimo klausimą, kur rasti redaktorių, sargas atsakęs:

prastas. Iš džiaugsmo tiek susijaudinęs ir sumišęs, jog pamiršęs kiek mokėjo, prancūziškai ir po pirmų žodžių paklausęs Milašų, bene jis moka rusiškai ar lenkiškai.

– Moku, – atsakęs Milašius. Ir toliau pokalbis vyko rusiškai. Vilimas pasisakė, kas

Diplomatas-poetas Oskaras Milašius.

esąs, ir išdėstė, kaip ir ko atvažiavęs. Ramiai viską išklausęs Milašius paklausė:

– Tai kuo galiu būti naudingas?

– Čia, Paryžiuje, pasaulio diplomatijos centre, labai naudinga būtų Lietuvai turėti spaudos ir informacijos biurą, berniško filialą. Ar nesutiktumei tamsta jį organizuoti ir kaip Prancūzijoje gerai žinomas žmogus to krašto ir kitoje spaudoje populiarinti Lietuvos vardą, kelti jos reikalus. Atpildo žadėti didelio negalim, bet iš to, ką turime, pasistengsim duoti tamstai nors tiek, kiek gauni dirbdamas čia, departamente.

– Gerai, – atsakęs Milašius. – Susitarsim.

Tokiu būdu Paryžiuje atsirado Berno informacijos biuro filialas, ir Milašius pradėjo tarnauti Lietuvai. Jo vardas mums buvo labai naudingas, jo nuoširdumas, diplomatinė orientacija ir neprilygstamas prancūzų kalbos mokėjimas daug pagelbėjo.

O kai Prancūzija Lietuvą pripažino de jure ir Paryžiuje buvo įkurta Lietuvos atstovybė, Milašius iš pradžių buvo atstovas, o vėliau dirbo juridiniu patarėju (juriskonsultu) ir ištaravo ligi mirties.

Koks buvo Milašius. Ilgus metus artimai su Milašium bendravau ir iš arti jį regėjau. Dirbti su juo buvo gera. Išmanė jis tarptautinę teisę, gerai orientavosi Lietuvai rūpimais klausimais, kaip reta kas mokėjo prancūzų kalbą ir buvo neprilygstamas stilistas. Tad ir mūsų notos bei kitokie raštai buvo be priekaištų. Ilgainiui ir aš prancūziškai išmokau. Juridinių ir humanitarinių reikalų patarėją turėjau puikų. Buvo džentelmenas, prieinamas, mąstantis, protingas, ramus, mažakalbis. Tikras išminčius.

Mūsų atstovybė buvo Malesherbe gatvėje Nr. 3. Tai trijų aukštų pastatas. Pirmame aukš-

te – įstaiga, antrame – mūsų butas, o trečiame – pora nedidelių kambarių su buities patogumais namo ar kiemo sargui. Kai niekas tame butelyje negyveno, jame įsikūrė Milašius. Žmogus jis buvo vienišas, o su amžiumi draugų darėsi mažiau. Buvo gal pora šeimų Paryžiuje, su kuriomis jis palaikė artimesnį ryšį. Ne kur pats išeidavo, nedaug kas jį lankydavo. Aš Paryžiaus bibliotekose rinkau medžiagą ir rašiau Lietuvos istoriją. Dieną mažai turėdavau laiko, todėl vakarais, kitąkart ligi paryčių, prasedėdavau savo darbo kambarį. Šeima miegodavo – ramu ir gera dirbti. Tylu būdavo ir Milašiaus bute. Ir todėl gan nustečiau, kai vieną vėl vakarą išgirdau atidarant duris ir Milašų prašant kažką išeiti. Kas gi pas jį svečiavosi? – pagalvojau. – Juk negirdėjau ateinant. Durys iš mano darbo kambario į priemenę būdavo atviros, ir pro vienerias duris į laiptinę lengvai girdėjos, jei kas kopdavo laiptais į viršų. Todėl kitą vakarą, kai jis, mano šeimai sumigus, pas mus atėjo (mėgdavo ateiti vėlai, patikrindavo, ar visi miega, uždarydavo miegamojo duris, jei buvo atviros), aš nedrąsiai paklausiau, kokių svečių vakar turėjęs, jei nei ateinant, nei išeinant jų negirdėjau. Išgirdau vien, kai su jais atsisveikino. Milašius šyptelėjo.

– Nežinau, ponas Klimai, nė ką tau atsakyti. Tu – materialistas. Pripažįsti vien medžiagą, daugiau tau nieko nėra. Todėl ir svečius priiminėji vien tuomet, kai ateina jie su kūnu. O aš žinau ir kitą, svarbesnę ir esminę žmogaus dalį, tad svečius mielai priimu, nors jie ateina be kūno. Taip vakar mane aplankė – nebepasakysiu, kuriuos anglų rašytojus Milašius paminėjo – Byroną ar Scottą. Iš pradžių visi gražiai kalbėjomės, vėliau dėl kažko jiedu susigin-

(Nukelta į 6 psl.)

Oskaras Milašius su Lietuvos pasiuntinybės Paryžiuje tarnautojais 1931 m. (trečias iš kairės). Ketvirtas – Lietuvos įgaliotas ministeris Petras Klimas.

Apie Oskarą Milašį...

(Atkelta iš 5 psl.)

čijo, man pasidarė nuobodu ir aš atsiprašęs juos išleidau. Kaip į keistuolių kaip į pamišėlių žiūri tu, Klimai, į mane. Tai dėl to, kad tu vien materialistas. Bet nieko, apsiprasi. Yra juk pasauly ir ne materialistų.

Kai kada girdėdavau vakarais, teisingiau naktimis, kaip Milašius kalbėdavosi su svečiais. Girdėdavau balsą, tiesa, vien jo, tačiau tai buvo ne seno, monotoniškai su savim kalbančio žmogaus, o įdomiame pokalbyje dalyvaujančio pašneko vo balsas.

– Apsiprasi, Klimai!

Ir apsipratau. Mes visi apsipratom. Taip kartais aplankydavęs jį jaunystės dienų bičiulis anglų rašytojas estetistas Oscaras Wilde. Ir šiaip Milašius jį paminėdavo kaip neteisingai pasmerktą ir apšmeižtą (Wilde buvo kalinamas už tariamą ydą).

Kai vieno panašaus pokalbio metu paklausiau, kaip jis žiūri į spiritizmą ir kitokius okultistinius reiškinius, Milašius atsakė:

– Jaunesnis norėjau mėginti, bet greit išitikinau, jog tai baisus nervų žudymas, ir tuoj lioviausi.

Apsipratom su šita Milašiaus keistyste, ir ji pasidarė mums nebe keistyste, ypač kai matydavom jį Fonteneblo miške. Ten jis turėjo vilukę, į ją važiudavom praleisti savaitgalio. Miške buvo pridirdinęs daugybę inkilų paukšteliams. Žiemą prašydavo juos lesinti. Dažnai su juo ir mes važiuodavom. Aš mokėjau vairuoti mašiną. Iš automobilio išlipęs Milašius sušvilpdavo, ir paukščiai pulkais lėkė prie jo. Kiti tūpė jam ant skrybėlės, kabindavosi už kostiumo ar apsiausto sagų. Iš kur ta jo galybė? Tiesa, paukščiai gali priprasti prie lesintojo ir netgi jį pažinti. Bet Milašius juk ne savo rankomis juos lesino.

Taip ėjo gyvenimas, mes sėkmingai dirbome. Europa virė. Kėlė galvą vokiečiai, prie valdžios vairo jau buvo atsistojęs Hitleris. Buvo 1935-ieji ar 1936-ieji – keleri metai prieš Milašiaus mirtį (mirė 1939. III. 2). Jis pasidarė dar uždaresnis, dar tylesnis. Pas mus ilgai neuzėjo, mažai kalbėdavo įstaigoje. Net viena ponis, su kurios šeima, kaip minėjau, jis palaikydavo glaudesnius ryšius, sutikusi mane teiravosi, kas yra ponui Milašiui, ar serga jis, ar kas, kad seniai niekur nebesirodo. Atsakiau jai, ką žinojau ir kaip mokėjau: rodos, neserga, tik sėdi namuose užsidaręs...

Pagaliau vieną vėlyvą naktį, kai aš sėdėjau prie savo popierių, tyliai įėjo Milašius. Patikrinęs, ar visi miega, užvėrė miegamojo duris, atsisėdo kabine nete į fotelį ir paprašė arčiau prie jo atsisėsti. Po to tyliai prabilo:

– Gausi ir vėl priimti, Klimai, Milašiaus keistybės dozę. Esi jau pripratęs, mažiau stebiesies. Pats matai, koks retas svečias esu kur pastaruoju metu. Turėjau didžią baimę ir daug rūpesčio. Studijavau Naujojo Testamento Apokalipsę (Apreiški-

mą šventam Jonui). Stengiausi atskleisti sau jo paslaptį, išsiaiškinti ženklus.

– Reikia pastebėti, – sakė Klimas, – kad Milašius, be kitų mokslo įstaigų, buvo studijavęs Britų biblijos institute, kurio archeologai kasinėjo Biblijos minimose vietose, susipažinęs su Šv. Rašto problemomis, žinojo žydų raštuose esant visokių gudrybių slėpti vardams, rašant juos iš kito galo (anagramos ir kita).

– Taikiau visa, ką žinojau ir mokėjau, – tęsė Milašius, – ir tiek gilinaus, jog man pačiam prasidėjo vizijos. Baisiai nusi-gandau ir bijojau kam nors apie tai prasiarti. Tik meldžiaus ir dažniau ėjau šventos Komunjijos. Tas nerimas truko man kone mėnesį. Paskui apėmė ramumas ir padrašinimas pasisakyti kam iš artimųjų, ką buvau regėjęs. Artimesnio už tave, Klimai, neturiu. Todėl būk geras, paklausk ir palengvink man širdį. Nedaug kas Milašiaus keistumus žino taip, kaip tu.

Esame išvakarėse karo, jei dėl padarinių ir pasekmių bausmo dar galima vadinti jį karu. Greičiau derėtų jam pasaulio ar bent Žemės kataklizmo vardas.

Viskas prasidės, kai vokiečiai užpuls lenkus. Lenkai laikysis neilgai, kaip neilgai tvers ir jų ginti stoję prancūzai. Vokiečiams pergale eis po pergalės, užims jie visą Vakarų žemyną, kol, viena koja atsirėmę Balkanuose, kita Skandinavijoje, kirs lemtingą smūgį Rusijai. Čia po neilgos sėkmės prasidės kelias atgal, nes Rusijai pagalbos ranką išties Amerika. Ir tada nelaimė bus vadintis vokiečiu, kaip ligi tol negandas būti žydu. Vokietija bus paklupdyta ir padalyta, ateis keista taika, taikos vardo neverta. Bus didelė priespauda, visuotinis nepasitenkinimas ir nusivylimas, jog savaime nusiplus gėda nuo vokiečio už karo sukėlimą. Prasidės nesiliaujantys ginčai dažnu klausimu, vieni sakys, jog tai vidaus reikalas, kiti tvirtins – tarptautinis.

Nuo vokiečių skaudžiai nukentės žydai, daug jų kraujo bus pralieta. Ne mažiau nelaimių bus Lietuvai. Daug žmonių žus savo žemėje, daug bus išvežta į Vakarus, daug daugiau į Rytus. Bet negando metams praėjus, lietuvių tauta atsigaus ir Europoje atliks moralinį vaidmenį kaip Antikos laikais Atėnai. Tas keistas, nuolatinis ginčų metas taip įgris ir įkyrės, jog atrodys – padėtis beviltiška ir nebėra išeities. Tuomet viską išspręs Mėnulis: pusė jo nukris ant centrinę Rusijos sričių, apimdama plotą, maždaug septynių dešimčių milijonų žmonių gyvenamą, ir taip jį nusiaubus, jog nė žolėlė nebedygs.

Mėnuliui nukritus, išsivaduos visi kas bus likęs gyvas, ir užeis ilga, gal tūkstančio metų, taika. Bus atsižadėta fizinės jėgos ir paklusta moraliniam autoritetui. Tačiau tas autoritetas nebus Romos popiežius. Taip aš regėjau...

Matau, Klimai, jog tu netiki ir vėl žiūri į mane kaip į keistuolių, jei ne visišką pamišėlių. Žinok, – ir ranką pakėlęs, pirštu

grasydamas, ištare: nukentėsi ir tu. Nežūsi, bet skaudžiai nukentėsi. Nepasakysiu, kas su tavim atsitiks, bet regiu – skaudžiai nukentėsi.

– Dėl daug ko abejoju, – sakė Klimas, – bet dėl savo lem ties buvau tikras, kad Milašius klysta. Kaipgi aš nukentėsiu? Tarkim, Lietuvą okupuos sovietai ar vokiečiai. Aš būsiu toli, Prancūzijoje, ir jie manęs nepasieks. Juo labiau, kad į *kai ką* (suprask: Maskvą) aš žiūrėjau su nemaža simpatija... Deja, ne Milašius, o aš klydau.

Milašiui baimė sumažėjo, aprimo jis ir dėl to, ką buvo regėjęs, leido man pasikalbėti su artimaisiais žmonėmis. Svarstėme tai su Atstovybės sekretorium Stasiu Bačkiu, su Edvardu Turausku, Bronium Balučiu, Vaclovu Sidzikausku. Kad vokiečiai netrukus kibs į lenkus, buvo visiems aišku. Aišku taip pat, jog rasistinis antisemitizmas negailės žydų. Tačiau jokiu būdu negalėjom sutikti, kad greit žlugs Lenkija, juo labiau Prancūzija, ir visai neįtikima atrodė, kad sovietų gelbėti stotų Amerika. Į tas mūsų abejones Milašius atsakydavo viena: "Aš taip regėjau". Ir Ameriką jis vadino velniu: c'est diable, o Angliją – "povelniu": soudiable.

Klausinėjom jį ir dėl tos mėnulio pusės. Ar tai gamtinis Mėnulis, ar simbolis, musulmonų religinis ženklas? Gal čia ką lems musulmonų pasaulis? Ato minė galybė tuomet nebuvo žinoma. Milašius atsakyti negalėjo – aiškiau jis neregėjęs. Klausėm ir dėl tų nusiaubtųjų plotų: kaip jie atrodys ir ar sieks Vilniaus kraštą. Milašius sakėsi matęs tuos plotus tuščius tuštutėlius, be jokios vegetatyvinės gyvybės, vien tvaikas kilęs iš jų. Vilniaus sričių sickimo neregėjęs.

Po vizijų bei pokalbių apie jas Milašius liko koks buvęs: sveikas, šviesaus proto, paslaugus ir pareigingas. Pamaldus buvo ligi misticizmo. Netrukus rankraščio teisėmis (apie 100 egzempliorių) išleido knygą "L'Apocalypse dechiffree". Vie ną jos egzempliorių nusiuntė po piežiui Pijui XI. Atsakė Valstybės sekretorius kardinolas Pace-lis: Jo Šventenybė su įdomumu knygą perskaitė, autoriui dėkoja ir siunčia apaštalinį palaiminimą. Tą knygą Milašius davė ir man, – pasakojo Klimas.

Vežė mus etapu, kaip, rodos, minėjau, iš Čeliabinsko į Kopeiską. Pagaugai nucina per kūną, išgirdus šį baisų žodį – etapas! Buvo 1947 metų sausio ar vasario mėnuo. Žiema. Suvarė į tuščius, nekūrentus barakus. Žmonių minios, ir iš mūsų lagerio, ir iš kitų. Sėdime abu kamputy prisiglaudę, vėl apiplėšti, kiek buvom spėję per pus metų prasigyventi, o vagys ir plėšikai šoka, dainuoja, harmonika griežia – linksminas, kaip tik moka. Dabar jų dienos, jų karalystė! Sėdim seniai nevalge, ne miegoję, netikri dėl ateities ir dėl gyvybės. Nė kalbėti jėgų nebėra. Dėdė Petras tyliai sako:

– Žinai, Dambrauskai, ši tokiais momentais aš guodžiuosi, raminuosi Milašiaus žodžiais. Pirštu grasydamas man sakė: nukentėsi, bet nežūsi.

Ir tikrai Sibiro plotuos Klimas nežuvo. Mirė sugrįžęs į

BERŽAI –

L. Švarcaitės nuotr. Jau antri metai iš eilės Laimutės Švarcaitės nuotraukos, laimėjusios "Grand" premija darbovietėje pravedamame tarnautojų fotografijos konkurse – "Lubrizol worldwide photo contest" – puošia kompanijos kalendoriaus viršelį. Šalia to, 1989 m. Laimutė laimėjo dar I-mą ir II-rą premijas skirtingose kategorijose, o 1990 m. dvi II-sias. Visos premijas laimėjusios nuotraukos talpina mos sekančių metų kalendoriuje. Sveikinam!

Kauną. Bet skaudžiai nukentėjo. Iš abiejų pusių.

Paklaustas, **kas buvo Milašius**, Klimas pasakojo:

– Milašiaus protėviai buvo "Pono Tado" kartos bajorai. Bet lietuviškai vargu ar mokėję, nors gyvenę Lietuvoj. Oskaro prosenis buvo vedęs italę dainininkę ir todėl praradęs giminių malonę. Dar labiau svetimas jiems liko senelis vėl dėl vedybų su kažkuo. Nesantaika prive dusi ligi to, jog pardavęs savo dvarus (Labūnavą, Milašius ir kt.) ir išsikėlęs į Mogiliovo guberniją. Ten pirkęs Čerėjos dvarą, o vėliau Oskaro tėvas dar prisipirkęs. Valdos susidariusios apie 11 tūkstančių dešimtnių, kurių didžiojoji daly siūbavo girios. Tėvas ilgai buvęs kavaličius ir dažniausiai gyvenęs užsieniuose. Laiką leidęs Paryžiuje, Nicoj, Romoj ir kituose Vakarų Europos miestuose. Piningo davė jam girios, kurias prižiūrėjo ir kirtu ūkvedžiai. Teikė ponui, bet neskriaudė ir savęs. Valdos tolydžio mažėjo, nes ponas Milašius mėgo plačiai gyventi.

Kartą ketvertu važiuodamas per Varšuvą, pamatė gražią žydaite, liepė vežėjui sustoti ir ją pakviesti. Pasikvietęs pavėžino, susipažino ir netrukus vedė. Jiems Čerėjos dvare gimė sūnus Oskaras. Motina, nors krikščionė, bet nebuvo nei krikščionė, nei judaizmo išpažinėja. Todėl religinio auklėjimo nedavė ir sūnui. Iš viso jo auklėjimu nesirūpino: vaikas vienas klaidžiojo tamsiomis dvaro alėjomis. Motina pasiėmusi visus ūkio reikalus. Tėvas buvęs bedievis, nerūpestingas, nesikišęs nei į ūkį, nei į sūnaus auklėjimą. Sulaukusį vienuolikos metų berniuką nuvežęs į Paryžių ir atidavęs į privatų licėjų. Licėjuje

taip pat buvusi bedieviška dvasia. Baigęs licėjų Oskaras įstojo į archeologijos mokyklą prie Luvro. Gilinoji į asirologiją ir studijavo senovės žydų raštus. Vėliau studijas tęsė kitų kraštų universitetuose, net Britų biblijos institute. Tėvas gimtąją šali mi laikęs Lietuvą, ją mylėjęs, tą meilę įkvėpęs ir sūnui. Lietuviškai nemokėdamas, kalbėjęs valstybės kalba – rusiškai, bet ne lenkiškai.

Tėvas pasirūpinęs ir sūnaus ateitimi. Pardavęs, kiek buvo likę žemių Mogiliove, ir nupirkęs tris dvarelius etnografinę Lietuvoj. Kas likę nuo pirkimo, padėjęs į banką Šveicarijoj. Mi ręs prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Sūnui užtekę mokslams eiti ir jaunystę praleidęs be rūpesčio. Dvarai jam nebuvo galvoj, to dėl nežinia kur dingę jų nuosavybės dokumentai. Ir tų dvarelių vardu Oskaras neatsiminęs. Spėdavęs vieną – Labūnavą. Ją laikęs savo tėviške. Karas ir po jo vykę pakeitimai, revoliucijos viską nebeatrenkamai sumaišė ir supainioję.

Oskaras iš prigimties buvo poetas. Talentingas, iš Dievo malonės. Talentas atsiskleidė anksti, o klausimas, iš ko gyventi, jam ilgai nebuvo aktualus. Ligi Pirmojo karo Milašius ramiai gyveno Prancūzijoje. Tačiau po karo ištekliai išsibaigė, ir kasdienės duonos reikalas atvedė jį į Quai d'Orsay, kur ir surado jį kunigas Vilimas.

Savo protėvių ir savo gimtuoją kraštą Milašius laikė Lietuvą, nuoširdžiai ją mylėjo ir sąžiningai jai tarnavo. Buvo pramokęs lietuviškai ir išvertė, prancūziškai atkurdamas, gražiausias lietuvių liaudies pasakas – "Les Contes Lithuaniens". Tai labai graži ir daili knyga. (Nukelta į 7 psl.)

Su lietuviška knyga rankose

TIKRAI NE VIENAS NEBUVO PAGAILĖTAS

Kazimieras Barėnas

Nemaža Lietuvos rašytojų dabar ne romanus, dramas ar eilėraščius kuria, bet sėdi redakcijose, parlamente ar rašo publicistinius straipsnius. Toks metas. Rodos, ir draudžiamų temų nebėra: rašyk, kas tau patinka, net ir apie tuos skaudžiuosius išvežimus ar daug aukų pareikalavusį partizaninį karą, kurio vaizdas literatūroje ligi neseno turėdavo būti vis atvirksčias.

Kaip iš tikro vyko trėmimai, ką išgyveno ištremtieji, kaip partizanai kovojo su sovietine armija ir su rusų enkavedistų vadovaujamais vietiniais ir atvežtaisiais strėbais, pasiskaitome atsiminimų laikraščiuose bei žurnaluose ir knygose. Rašytojų kūriniai tomis temomis, matyt, teks dar palaukti.

Retą išimtį čia bus padaręs rašytojas Romualdas Lankauskas, kurio romaną Nė vienas nebuvo pagailėtas 1990 m. savo populiariosios bibliotekos serijoje išleido "Vaga" ir dar gražiu 50.000 egzempliorių tiražu.

R. Lankauskas nerašo storų ar kokių serijinių romanų, bet ir tokiuose, kokius jis rašo, sugeba ką norėdamas išsakyti. Štai ir šitas naujasis, tiesa, tegu ir kiek didesnių negu romanams įprasta, bet tik 116 puslapių tačiau rašytojui ir tiek užteko pavaizduoti trėmimams, partizaniniam sąjūdžiui ir Lietuvos provincijos baisiam nuniokojimui. Jis koncentruojasi ties tuo, ką užsimojęs pavaizduoti, nesiblaškydamas į šalis, už tat ir mažesniame puslapių skaičiuje pajėgia daug pasakyti. Taupumas tikrai didelis. Štai nemaža puslapių tenka perskaityti, kol sužinai, kokią pavarde nešioja tas Vytukas, į romano pabaigą jau tikras Vytautas Kontvainis, žymus kompozitorius, kurio "Praradimo simfonija" susilaukė pasisekimo iš pat pradžių. Bet kokiomis sąlygomis jis tai pasiekė! Net ir

simfonijos koncerto išvakarėse išsiganęs pareigūnas išsikvietęs kompozitorių priekaištuoja ir socialistinį realizmą mini, ir tai vyksta labai neseniai, kai tremtinių kaulai, tiesa, dar slapstantis gabenami iš Sibiro namo.

Didžiąją dalį romano puslapių sudaro kaip tik Vytauto pasakojimas, o skaitytojas pirmiausia užtinka jį kasinėjantį buvusioje tėvų sodyboje, ieškančią dėžės su senais dokumentais ir fotografijomis. Ilgas tai darbas, dėl to užtenka laiko mintimis ir akimis apibėgti praeičiai ir dabarčiai. Ir pats tas atkaklus kasinėjimas juk yra žavios praeities ieškojimas. O iš surastų fotografijų žiūri artimieji, kurių dažno likimą ir ramų gyvenimą sujaukė okupacinio režimo kraugeriški vykdytojai. Štai tėvai, ūkininkiškos tradicinės idilės atstovai, kurie neatlaikė Sibiro tremties, tik jų kaulus Vytautas parvežė ir palaidojo tėvynėje. Pusbrolis Leonardas dar gyvas, bet ligotas grįžo. Arba dėdės Ipolito ir jo šeimos žiauri tremties istorija. Ir štai kitas dėdė, kuris prisikentėjo nuo geštapo. Artimi veidai žvelgia iš fotografijų, bet tų žmonių likimai liūdesį kelia Vytautui, kaip ir gimtųjų namų aplinka, apnaukinta, apleista, apibjauota.

"Nyki dykynė, ir tiek"! suspausta širdim pagalvoja Vytautas, matydamas dilgynėmis apžėlusius šen ten dar išlikusius savo tėvų sodybos pamatus, suvešėjusias piktžoles, dagius, užgriuvusį šulinį, primestą visokio šlamšto. Juo skaudžiau dabar visa tai matyti, kad atmintin vis grįžta vaizdai, kaip viskas atrodė jo vaikystės metais. Taip, tik vaikystės, nes jį, moikinuką, su tėvais buvo išgabėję į Sibirą. Pakeliui į tremtį mirė senelis, o Sibire vienas po kito tėvas ir motina, o jis, apsukrus vaikas, pabėgo į Lietuvą ir prisiglaudė pas tetą, išaugo, išsimokslino ir papildė talentingos lietuvių inteligentijos eiles. Kai dabar Lietuvos spauda pakankamai laisva, tai nebesistebime kad tasai Kontvainis, buvęs tremtinys, sugebėjo pasiekti tokių savo profesijos aukštumų. Ne jis vienas toks. Pasirodo, daug tų gyvų išlikusių jaunų sibiriočių išėjo aukštuosius mokslus ir įsigijo specialybes, ir ne vienas jų šiandien eina aukštas pareigas. Ne vienas jų yra įsijungęs ir į Lietuvos valdymą.

Mokslų siekti nelengva jiems buvo, nes vis būdavo susiduriama su visokiais

draudimais ir varžymais. Tai buvo jaunimas, kuris neturėjo teisių, buvo laikomas kažin kelintos rūšies žmonėmis, stumdomais, sekamais ir persekiojimams, bet pilnais ryžto. Tų į inteligentus išėjusių buvusių sibiriočių atstovų šiame romane ir pavaizdavo R. Lankauskas. Rodos, tai bus pirmas toks lietuvių literatūroje.

R. Lankauskas Sibiro sąlygoms pavaizduoti nedaug tepaskyrė romane vietos ir turbūt darė tai visiškai pagrįstai. Apie tremtinių kančias, persekiojimus, mirtį rašo ten išgyvenusieji ir kitus kenčiant mačiusieji atsiminimų autoriai. Rašytojas jiems paliko tą misiją.

Rašo atsiminimus ir partizanai, kurie po karo būrėsi Lietuvos miškuose, kovojo prieš režimą ir nežuvo ir dar gyvi atlaikė ir Sibiro tremtį. Vytauto brolis Algirdas nepateko kartu su tėvais ir broliu į Sibirą, nes tuo metu studijavo Vilniuje. Bet čia užtenka, grįžtelėti į romano pavadinimu išreikštą mintį, kad nė vienas nebuvo pagailėtas, nes tėvų troboj nerastą Algirdą greit užklupo universiteto kadru viršininkas su kariškiais. Tąkart Algirdui nuostabiai pasisekė pabėgti ir dar truputį pasislapyti pas žmones, kurių noras padėti žmogui ir baimė atsidurti gyvuliui ir į Sibirą gabenančiam traukinyje buvo vieno didumo.

Grįžęs į tuščius tėvų namus, pusiau atsitiktinai Algirdas atsidūrė partizanų bunkeryje. Komunistinė propaganda turėjo vieną labai suprastintą ir, žinoma, šmeižiantį tuos į miškus suėjusius ir ginklą į rankas paėmusius vyrus ir moteris. Vis sakydavo, kad ten atsidūrė žydšaudžiai. Per tuos pokario dešimtmečius Vakaruose gyvenančius lietuvių pasiekdavo teisingos žinios apie partizanų sudėtį ir jų laikyseną. Dabar, kai pasidarė galima sakyti tiesą apie tą niekam pasigailėjimo nerodžiusią kruviną praeitį, Lietuvos spauda ir atsiminimų knygos patvirtino tas žinias daugybe detalių. Ėjo į mišką slėptis ir gintis jaunimas dėl daugelio motyvų, o gal daugiausia dėl to, kad nepatektų į Sibirą ar į sovietinę armiją. Algirdas kaip tik atstovauja tiems bėgusiems nuo Sibiro mirties. Į karius jis ir netinka, nes kai partizanai užpuola strėbus ir jam liepia pribairti jo tėvus išvežusį ir jų namus apgrobusių piemeniu tame ūkyje kadaise tarnavusį, o dabar

S A P N A S
Aurelija Balašaitienė

Plačiabangis Nemunas plauna
mano sapnus neramius.
Aplankiau aš šią nakt palei Kauną
Panemunės krantus.

Aplankiau ažuolyną aš seną,
brizdama per giles ir lapus –
ten mano jaunystė gyveno ...
ten dabar mano sapnas trapus ...

Žemės raudančios kvapas ten gyvas
prasiveržia pro medžių šaknis –
aš nuplaučiau rankas lapų syvais
ir rasa sidabrine akis.

Bet žinau, kad tik sapnas keliauja
su manimi, nepabūgęs rubežių.
Prašau – žadink mane! Girdžiu vėl
iš naujo žvangėjimą plieno retežių ...

siaubingu okupanto talkininku virtusį berną, – Algirdas nepajėgia.

Iš visos Kontvainių šeimos liko tik Vytautas, tasai persekiotos jaunimo kartos atstovas, tos kartos, kuri dabar visomis jėgomis stengiasi

atstatyti Lietuvą, ne vienas laikinai atidėdami į šalį savo įsigytą profesiją ir rizikuodamas savo asmens saugumu, kai mieste gatvėmis grėsmingai nuolat terkši okupanto tankai. Stengiasi ir už save ir už tuos, kurie žuvo.

Algirdo Gustaičio didysis karo meto dienoraštis

Maža kas lietuvių tėra paskelbe savo dienoraščius. Gal dėl to, kad dienoraštis dažniausiai būna intymus pasikalbėjimas su savim, tai kaip čia išdrisi viešai pasirodyti su savo mintimis, kurios paskelbtos gal tave pristatys nepageidaujamoj šviesoje? Gal popieruij ką nors neigiamai apibūdina, tai tik nemalonumų susilauksi. Kas kita dienoraščiai, kuriuose ne savo meilės istorijos ir nuotykiškai išpasakojami, bet tai, kas dedasi aplinkoje ar pasaulyje, žodžiu, reikšmingi įvykiai.

Pats gal labiausiai žinomas ir reikšmingas yra rašytojos Gabrielės Petkevičaitės-Bitės "Karo meto dienoraštis", rašytas Pirmojo pasaulinio karo metu. Neseniai A. Mackaus knygų leidimo fondas išleido Petro Klimo "Dienoraštį" iš to meto, kai jis dirbo Lietuvos Taryboje Vilniuje ir redagavo "Lietuvos Aidą". Pasirodo, yra išlikęs lenkų kalba rašytas teisininko, buvusio Vytauto Didžiojo Universiteto rektoriaus prof. Mykolo Roemerio milžiniško dydžio dienoraštis, kurio labai įdomius gabalus išsivertę dabar dalimis spausdinasi Vilniuje leidžiamieji "Kultūros barai".

O štai Devenų Kultūrinis fondas bus nustebinęs lietuvių skaitytoją, 1990 išleidamas Algirdo Gustaičio didžiulį dienoraštį, pav...

su pavardžių ir vietovardžių rodyklėmis net 941 puslapio knygą. Paastrašė dar pažymėta, kad tai Antrojo pasaulinio karo dienoraštis, nors autorius registruoja įvairius lietuviškus ir nelietuviškus įvykius net iki 1946 m. lapkričio 23 d., o po to jau, matyt, atsidėjęs ruošėsi iš Vokietijos emigruoti į JAV ir neberegistravo, kas gal būtų jam rūpėję išlaikyti.

Pradėtas tas dienoraštis Lietuvoje. Rašė Alg. Gustaitis apie sovietinę okupaciją, paskui apie vokišką, bet visa tai liko pakasta kažkur Lietuvoje. Jeigu anų pavojingų metų užrašai būtų galėję patekti į šitą ar kitą knygą, būtų retas ir, manau, vertingas laikmečiui pažinti dokumentas. Kas apie tos okupacijos dabar rašo, tik atsiminimus, kuriuose žinoma, detalės paprastai būna nudilusios, išlikę tik bendresni įvykių aprašymai. Truputį apie tuos okupacijų metus, tiesa, ir A. Gustaitis papasakoja, bet tikriausiai iš tų užkastų dienoraščių būtume žymiai daugiau sužinoję.

Kai vyksta teroras, rašyti atviresnius dienoraščius, kai aplinkui okupantai siautėja, žinoma, pavojinga. Slapstė nuo svetimų akių ir rankų savo užrašus G. Petkevičaitė, slapstė P. Klimas, o leisdamasis į netikrą pilną kelionę svetur paslėpė ir A. Gustaitis. Tačiau apskritai paėmus

(Nukelta į 8 psl.)

Apie O. Milašių...

(Atkelta iš 6 psl.)

Lietuvoj Milašius viešėjo porą kartų. Jam mirus, prancūzai atsiminė, kad savo metu jis buvo didžiausias jų poetas, kurio vardas ligi šiandien nenuskendo užmarštin. Jį palaidojo iškilmingai vyriausybės lėšomis. Mūsų atstovybė savo žymų bendradarbį begavo pagerbti gražiu vainiku.

Kaip minėjau, Milašius buvo nuoširdžiai, karštai tikintis ir praktikuojantis katalikas.

Taip baigė pasakojimą Klimas.

Su lietuviška knyga...

(Atkelta iš 7 psl.)

tame dabar išleistume dieno-raštyje dar apstu duomenų susipažinti, koks tas karas buvo su savo šeima ir artimaisiais keliaujančiam A. Gustaičiui ir kokią gyvenimą jie turėjo, kai po karo vieni iš to būrio pastoviau įsikūrė amerikiečių, o kai kurie po kiek laiko prancūzų zonoje. Prancūzų teikiama globa pasinaudojo mūsų dienoraštininko svainiai dailininkas V.K. Jonynas, prof. D. Krivickas ir kai kurie kiti karo metu kartu arkliais pamažu per Vokietiją tolyn traukęsi artimieji.

Visi tą važiuojančiųjų vilkstinę sudarę laimingai po karo pasiekė amerikiečių zoną, nors turbūt padrebėti jų ne vienam teko ypač tada, kai tarpais pasidarydavo neaišku, kieno kariai pro šalį traukia – vokiečių, prancūzų, amerikiečių ar rusų. Nuo rusų bėgta, o jie ir atsivijo, ir nuo jų stengiasi pasprukti.

Ne visi pabėgėliai keliaudami vienokias sąlygas turėjo. Bet Algirdo Gustaičio būrys turėjo ir pavojingų akimirksnių ir kartais dienų, kada nėra ko skųstis. Net ir šviežios mėsos kartais pasitiekdavo (tikras nuotykis tas žviegiančio paršo gabenimas ir išradingas tildymas!) O vienu metu pusiau karališkai teko pagyventi jiems, kad net pavydėti galėtų tie knygos skaitytojai, kurie anuomet

sunkiai vertėsi, kol nusidangino iki tokios vietos, kur nebegrėse pavojus patekti į bolševikų rankas.

A. Gustaitis anuomet buvo, atrodo, toks jaunas žmogus, kuris nepasėdi vietoje. Tai jis, nepaisydamas jokių pavojų, pirmas vis atsiskirdavo nuo savo vilkstinės ir pasukdavo į toliau nuo jų kelio esančius miestus pasidairyti, ar galima ką nors nusipirkti, ir sužinoti, kas kitur dedasi. Taigi jo kelionės išpūdžių ir nuotykių katalogas pakankamai platus. Čia gal ne pro šalį būtų pasakyti, kad jis ir smarkiai drąsus. Dar Lietuvoje jam teko ne tik teisintis prieš būrį bolševikų atsiųstos kažkokios komisijos, atsibeldusios ginklų atimti, bet ir matyti, kaip jie tų ginklų ieško. Kai vokiečiai pradėjo siautėti ir suvarė į krūvą didelį būrį ūkininkų ir įsakė ne judėti, Gustaitis išdrįso jiems teisybę pasakyti, ir padėtis pasikeitė į gerąją pusę. Kai Įsruityje netyčia nufotografuoja tankistų kareivines, suimtą gestapas grasina sušaudyti, bet mūsų Algirdo tai nepamokė, jis ir toliau laikėsi be baimės ir ne kartą buvo patekęs į kritišką padėtį.

Daug to karo įdomybių dienoraštyje surašyta. Tų nekasdienių įvykių netrūko ir tada, kai A. Gustaičio bendrakeleiviai pateko amerikiečių globon. Štai kad ir tas negras amerikiečių armijos pus-

Šakališkių kaimas prie Švenčionių.

V. Kapočiaus nuotr.

karininkis, kuris prisigėręs terorizavo kaime vokiečius ir lietuvius, iš automato šaudė vištas ir kėlė siaubą žmonėms.

Nemaža ir lietuviško gyvenimo pokariu faktų faktelių kitur ir nerasi, tegu tai būtų vien detalės tokių įvykių, kurie kadaise ir laikraščiuose buvo atžymėti. Mūsų dienoraštininkas po karo pamažu apsikrovė įvairiomis visuomeninėmis pareigomis, rašė knygą, rašinėjo laikraščiams, buvo įstojęs į universitetą studijuoti, tai tarpais gal ir nebe turėdavo laiko kai kuriuos lietuviškus dalykus platėliau užrašyti. Vis rašė jis žinoma, taip pat, kas dedasi pasaulyje, bet abejočiau, ar šiandien beturi tai didesnės reikšmės.

Ruošdamas dienoraštį spaudai, Alg. Gustaitis jį dar atitinkamose vietose papildė vėlesniais metais laikraščiuo-

se ar knygose užtikta medžiaga, kuri toliau nušviečia jo užrašytą temą. Tokių papildymų nemaža knygoje.

Nepagailėta ir iliustracijų.

K. Barėnas

NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

AMERICAN EXPORT-IMPORT INC.
Chicago, Ill. 60441, U.S.A.

Canadian European Export-Import Co.
404 Roncesvalles Ave., Toronto, Canada M6R 2M9
Tel. (416) 534-3860, Fax (416) 533-4910

Siunčiame siuntinius į Ukrainą, Lietuvą, Latviją, Estiją, Gudiją, Moldaviją, Krymą, Leningradą, Maskvą

Tikra naujiena – niekad nebuvo taip daroma

- Garantuotai žemiausios kainos, siuntinius pristatome į namus – patikimas, patikrintas patarnavimas.
- Visos kainos įskaitomos į persiuntimą, gavėjas nieko nemoka.
- Siunčiame naujų ar senų drabužių siuntinius, nemažesnius 5 kg ar 12 svarų.
- Siunčiame maisto siuntinius – reguliariai ar skubiai, pristatoma per 2-3 savaites.
- Persiunčiame pinigų – tiesiog iš rankų į rankas jūsų norimam asmeniui.
- Pasiunčiame gėles.
- Besilankantiems Kanadoje duodame sveikatos draudimą (\$121.50 trims mėnesiams).
- Pardudame automobilius visoje Rusijoje.

Esant blogai padėčiai jūsų gimtuose kraštuose, mes mažiname persiuntimo ir patarnavimo kainas JAV, kiek sąlygos leidžia.

Mūsų patvirtinti prekybininkai

JAV	R&R INTERPOSTMIR CO. 1055 Broadway, Buffalo NY 14212 Tel. (716) 894-9880	KANADA	PIAST ENTERPRISES LTD. 121 Roncesvalles Ave. Toronto, Ontario M6R 2K9 Tel. (416) 531-8786
	UKRAINIAN GIFT SHOP 11758 Mitchell, Hamtramck MI 48212, Detroit Tel. (313) 892-6563		ARKA LONDON 680 Dundas St. E. Tel. (519) 438-5271
	BOMAR INC. 4754 1/2 W. Belmont Ave. Chicago 60641 (ILL) Tel. (312) 736-3136		BIG WIN CENTER 760 Brant St., Burlington, Ontario Tel. (416) 639-7547
	UNIPOL TRAVEL 8831 49th St., Pinellas Park Florida 34656 Tel. (813) 544-8700		KAZAN TRADING CO. 83 Shanley St. Kitchener, Ont. Tel. (519) 743-7653
	UNIVERSAL TRAVEL 4117 Bee Ridge Rd., Sarasota Florida 34233 Tel. (813) 377-9025		SILESIA CO. 37 Helles Ave., Welland, Ontario Tel. (416) 734-4487

JAKUBS AND SON Laidojimo Įstaiga

Della E., William J. Sr.,
William J. Jakubs Jr. ir
Barbara Jakubs Schmidt

Licenzijuoti direktoriai ir balzamuotojai

936 East 185th Street, Cleveland, Ohio 44119

Tel. (216) 531-7770

Laidotuvių koplyčia erdvi, vėsinama
teikianti jaukią atmosferą liūdesio
valandoje. Didelė aikštė automobi-
liams pastatyti.

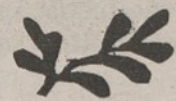
RITA MATAS - Broker - G.R.I. - C.R.A.

MATAS REALTORS

2412 CEDARWOOD ROAD
PEPPER PIKE, OH 44124
(216) 473-2530

18021 MARCELLA ROAD
CLEVELAND, OH 44119
(216) 486-2530

ADV. VYTAS MATAS - teisinis patarėjas

Dr. Leono ir Irenos Kriaučeliūnų šeimos šventė

Antanas Juodvalkis

Ne tik Chicagoje, bet ir visos lietuvių išeivijos tarpe dr. Leono ir Irenos Kriaučeliūnų vardai dažnai linksniuojami, sumanūs, darbštūs ir veiklūs visuomeninkai bei lietuviško darbo labai dosnūs rėmėjai, 1991 m. sausio 12 d. atšventė 40 metų bendro ir darnaus gyvenimo sukaktį. Šiais laikais tokią sukaktį verta paminėti, kai per dažnai nueinama skirtingais keliais, paliekant kitą pusę ir vaikus likimo valiai, ieškant tik sau malonumų ir atsiskaitant nuo pareigos ir duoto žodžio.

I Kriaučeliūnų šeimos šventę buvo sukviesta pora šimtų giminių, artimų draugų ir visuomenės veikėjų. Nemint artimųjų apylinkių gyventojų, svečių tarpe buvo: iš New Yorko gen. konsulas Anicetas Simutis su žmona, iš Floridos Vliko pirm. dr. Kazys Bobelis su žmona, iš Los Angeles garbės konsulas Vytautas Čekanauskas su žmona, ALTS-gos pirm. dr. Paulius Švarcas, vicepirmininkai Rūta Sakienė ir Jonas Petronis su žmona, iš Omahos vestuvių dalyviai – Jadvyga Povilaitienė ir Antanėliai, iš Viskonsino dr. Tadas ir Gailutė Palioniai, iš Clevelando Dirvos redaktoriai Vytautas ir Stefa Gedgaudai, Vilties d-jos pirm. dr. Viktoras Stankus, vicepirm. dr. Vytautas Maurutis su žmona, Vliko vicepirm. Vytautas Jokūbaitis su žmona, Romas ir Ingrida Bubliai, iš Detroito – Šaulių s-gos pirm. Mykolas

Abarius su žmona, Eugenija Bulotienė ir K. Černiai. Taip pat puotoje dalyvavo Chicago garbės konsulas Vaclovas Kleiza su žmona Asta ir jaunavedžius suvedusi į porą piršlė Leokadija Dainauskienė su vyru Jonu.

Vietinių svečių išskirti nesinori, nes tada reikėtų išvardinti visus dalyvius, o jų tarpe matėsi didžiųjų organizacijų vadovai, prelatai, rašytojai, laikraštininkai, kultūrininkai ir visuomeninkai.

Puota vyko Olympia Fields Country Club puošnioje ir erdvioje salėje. Puotai vadovavo dukros Jolita ir Vida, o prie jų jungėsi žentas Algis ir dukraitė Kristutė.

Jolita pasveikino susirinkusius svečius ir pakvietė jėzuitų provincijolą kun. Antaną Saulaitį sukalbėti invokaciją.

Algis Jonušas (žentas) pakėlė šampano taures ir pakvietė sugiedoti ilgiausių, sveikiausių metų. Linkėjimai nuskambėjo labai didingai, o dalyviai savo mintyse prašė Aukščiausiojo palaimos jau per dienovidį perkopusiems suaktyvininkams.

Vida supažindino su ištoliau atvykusiais svečiais ir programos atlikėjais – styginiu orkestru, vadovaujamu Franz Bentley.

Servuojant vakariene, orkestras linksmino susirinkusius klasikine muzika ir atliko ištisą koncertą. Tas pats orkestras grojo ir šokiams. Tai reto išsilavinimo muzikinis vienetas tinkas

Dr. Leonas ir Irena Kriaučeliūnai, švenčiant 40 metų šeimyninio gyvenimo sukaktį 1991 m. sausio 12 dieną.

rimties renginiams – pagerbimams.

Puotai baigiantis padėkos žodį tarė ir Mama, kaip Vida išsitarė, Irena Kriaučeliūnienė, pažymėdama, kad tie 40 metų praėjo meilės ir sutarimo ženkle, džiaugsme ir pagudoje, laimingų ir skausmingų dienų sukūryje. Prabėgę metai subrandino, išaugo vaikai, sukūrė savo šeimas ir veda savąjį gyvenimą, kaip ir jie prieš 40 metų. Džiaugėsi draugais, atvykusiais į jų bendro gyvenimo džiaugsmo puotą. Mažoji Kristutė džiaugėsi "seneliukais", kurie daug laiko ir meilės teikia jiems.

Be kalbų, be sveikinimų (šeimos pageidavimu) baigėsi puota ir jubilijatai pradėjo suktis svajingo valso ritme, įsijungus ir kitiems.

Grįžtant į praeitį, nors ir trumpokai žvilgtelėkime į suaktyvininkų nueitą kelią,

nes nieko nežinant apie jų gyvenimą ir ši puota nustotų dalies vertės.

Abiejų suaktyvininkų likimas yra panašus, nors ir eitas skirtingais keliais. Vos baigus ar bebaigiant gimnazijas, teko apleisti tėvynę ir pradėti benamio gyvenimą. Atsiradus Vokietijos stovyklose, jaunimas tęsė pradėtą mokslą. Leonas Kriaučeliūnas tęsė Kaune pradėtus veterinarijos mokslus ir 1946 m. Hannoverio, Vokietijoje, Aukštoji veterinarijos mokykla suteikė daktaro laipsnį.

Persikėlus į Ameriką, likimas nubloškė į Omahą, Nebraską, kur mažoje lietuvių kolonijoje susipažino ir 1950 metų gruodžio 31 d. su mainė aukso žiedus. Po pusmečio persikėlė į Chicago, gavo darbo mažųjų gyvuliukų ligoninėje ir kibo mokyti anglų kalbą ir ruošėsi valstybiniam egzaminams. Sėkmingai išlaikė egzaminus ir pasiskolines pinigų, įsigijo sklypą ir pastatė ligoninę, kur ir šiandien tebedirba.

Pirmosios išsikūrimo dienos buvo sunkios, nes augo šeima ir didėjo rūpesčiai. Suvalkiečių pareigingumu ir ištverme, greit "atsistojo ant kojų" ir įsijungė į lietuvių veiklą.

Laimingai klostėsi gyvenimas ir augo trys puikūs vaikai: Jolita, Vida ir Eugenijus, kurių švietimu ir auklėjimu rūpinosi aukštaitė Irena.

Lietuviškam švietimui ir auklėjimui Marquette Parke pastatė namus ir pavedė Montessori mokyklai nemokamai naudotis. Augo vaikai ir Irena šią mokyklą administravo iki pamatė, kad jau yra per "sena" jaunųjų motinų tarpe. Ir šiandien Montessori mokykla tebeveikia ir tuos namelius pavadino Kriaučeliūnų vardu.

Dr. Leonas dirbo (ir tebedirba) po 12-14 valandų kasdien, o Irena vežiojo vaikus į lituanistines mokyklas, skautų sueigas, tautinių šokių pamokas ir kitur. Darna ir sutarimas lydėjo jų gyvenimą, bet štai, lyg iš giedro dangaus trenkė perkūnas – susirgo baisia nepagydoma vėžio liga sūnus Eugenijus. Tėvų viršžmogiškos pastangos ir medicina buvo bejėgiai. 1977 m. balandžio 17 d., devyniolikmetis Eugenijus iškeliavo amžinybėn. Ar kas besupras tėvų skausmą ir pergyvenimus? Sūnui atminti, šeima įsteigė Eugenijaus Kriaučeliūno kasmetinę 1000 dol. premiją, skiriamą pasižymėjusiam jaunuoliui-ei ar jaunimo vienetui. Iki šiol jau paskirta 14 premijų.

Dr. Leonas ne tik yra daugelio organizacijų narys, bet ir aktyvus jų vadovas. Jis yra Korp! Neo-Lithuania filisteris ir valdybos narys, ALTS-gos trijų kadencijų (6 metų) valdybos pirmininkas, Alto ir Vliko valdybų vicepirmininkas, JAV LB 4 kadencijų tarybos narys, PLB kultūros komisijos, Tautinių dviejų šokių švenčių komiteto pirmininkas, suorganizavo genocido parodą, pravedė Balfo, Kultūros fondo, Dirvos 70 metų sukakties vakus ir atliko daugelį kitų darbų, darbėlių. Paramos lietuvių išlaikymui bei kultūrinei veiklai suskaičiuoti neįmanoma, neužtektų ištisos jaučio "skuros".

Menu, kai būdamas Korp! Neo-Lithuanis vyr. valdyboje, finansavo "Naujosios Vilties" pirmojo numerio leidimą, gautus iš prenumeratos pinigus, paliko tolimesniai leidimui. Abu, dr. Leonas ir Irena yra tautinių šokių vieneto GRANDIS ir

(Nukelta į 10 psl.)

Lietuvos gen. konsulas a. Simutis ir ponija, įteikia dr. Leonui ir Irenai Kriaučeliūnams skulpt. V. Kašubos Vytauto Didžiojo medalioną.

■ Laiškai Dirvai

KO TRŪKSTA: LIETUVIŠKŲ KNYGŲ AR LIETUVIŲ?

"Dirvoje" skaitėme aktualų ir nerimą keliantį Antano Dundzilos straipsnį "Knygų leidimo saulėleidyje" (Dirva, Nr. 43-45, 1990. XI. 15; 22; 29). Autorius teigia, kad "Išėvija, savo laiku pajėgusi išleisti Lietuvių enciklopediją ir visą eilę kitų kapitalinių veikalų, lietuviškų knygų srityje šiandien stovi ant prarajos krašto", kad išleidžiamų knygų tiražai pasidarė menkučiai ir dėl to nebeįmanoma padengti knygų leidybos išlaidų, trūksta knygų leidybos rėmėjų ir net jau išleistų knygų platintojų. Negeresnė padėtis ir su lietuviškosios periodinės spaudos leidyba bei jos platinimu.

Iš to didelio ir argumentuoto straipsnio autorius daro išvadą, jog išėvijoje pradėdama pritrūkti lietuviškų knygų ir periodinės spaudos skaitytojų. Kitoje vietoje jis su širdgėla pastebi, jog išėvijoje trūksta ne lietuviškos knygos pirkėjų, bet iš vis lietuvių. Tokia filosofinė išvada turi gilią prasmę ir verčia rimtai susimąstyti.

Filosofas Stasys Šalkauskis rašė: "Žinokime, jog spausdintas tautos žodis yra tautos išraiška, pagal kurią yra vertinama visa tauta, ir jog ta išraiška kartu yra kasdieninis tautos penas, nuo kurio priklauso jos moralinė ir net fizinė sveikata." Galima būtų čia pacituoti daug geriausių atsiliepimų apie knygas, kurios visais laikais buvo ir yra vertinamos ir turi didžiulę reikšmę žmogaus bei tautos gyvenime.

Lietuvos okupacijos te-

besitęsiančiais dešimtmečiais gera knyga Lietuvoje buvo aukščiausioji vertybė. Daugeliui apsišvietusių žmonių iškylus klausimui, ar už pastutiniuosius rublius geriau pavalgyti ar įsigyti ką tik išėjusią iš spaudos gerą knygą, dažnai pasirinkimas tekdavo pastarajai. Geros knygos Lietuvos knygynuose neužsiguli nė dienos, o neretai išperkamos per kelioliką minučių. Geros knygos visada palaikė ir stiprino tautinį sąmoningumą. Lietuvoje prasidėjusio tautinio atgimimo sąjūdžio šaknys taip pat glūdi geroje knygose.

Minėtas Antano Dundzilos straipsnis yra vertas ypatingai rimto dėmesio. Jis turėtų tapti pagrindu platesnėms svarstyboms tuo klausimu. Tačiau jame yra vienas klaidingas tvirtinimas, kurį norėčiau šiek tiek paaiškinti.

A. Dundzila iš savo sąlyginių paskaičiavimų padarė apriorinę išvadą, kad ir Lietuvoje knygų tiražų ir jų pirkėjų santykinis skaičius yra proporcingas lietuviškų knygų pirkėjų skaičiui išėvijoje. Tokia išvada padaryta sąlyginai priimant, kad Lietuvoje potencialių lietuviškų knygų skaitytojų yra tikrai vienas milijonas, o vidutinis išleidžiamų knygų tiražas, kuris patenka ant knygynų prekybos, apie 20 tūkstančių egzempliorių. Tokiu būdu, pagal tuos paskaičiavimus, vienam šimtui "potencialių" skaitytojų tenka tikrai dvi knygos, t.y. tiek pat, kiek išėvijoje.

Nepriklausomoje Lietuvoje 1918-1940 metais buvo išleista apie 20 tūkstančių lietuviškų knygų. Jų tiražai buvo 2000-3000 egzempliorių prozos ir 500-700 egz. poezijos knygoms.

Sovietų okupacijos 1940-1977 metais buvo išleistos 55582 knygos bendru tiražu 413 milijonų egzempliorių. Iki 1980-jų metų kiekvienais metais buvo išleidžiama 1500-1900 knygų 16-18 milijonų tiražu. Vienos knygos vidutinis tiražas - 9000-11000 egzempliorių. Didžiausias tiražas - iki 100 tūkstančių egzempliorių.

Grožinės literatūros leidykla "Vaga" 1982 metais išleido 330 leidinių 7,3 milijono tiražu. Pedagoginių knygų leidykla "Šviesa" tais pačiais metais išleido 284 leidinius 7,5 mln. tiražu. Mokslinės literatūros leidykla "Mokslas" 1979 metais išleido 230 leidinius 2,8 mln. tiražu. Tais pačiais metais populiarios mokslinės ir pro-

pagandinės literatūros leidykla "Mintis" išleido 229 leidinius 2,8 mln. tiražu. Prieš keletą metų buvo įsteigta leidykla "Vyturys", kuri dideliais tiražais išleidžia knygas vaikams ir jaunimui.

Nemažą visų tų leidinių ir jų tiražų dalį iki 1988 metų sudarė tokie leidiniai, kurie lietuvių dvasiai ne tik nedavė jokios naudos, bet priešingai - ją žalojo. Tačiau vis tik buvo daug gerų ir labai gerų leidinių, kurie turėjo labai didelę paklausą.

Knygų paklausos augimą Lietuvoje parodo tokie duomenys. Knygynų ir knygų kioskų (skaičiai tarp skliaustelių) Lietuvoje buvo: 1960 metais - 143(294), 1970 m. - 180 (420), 1975 m. - 213 (491).

Parduota knygų leidyklose įvairiomis kalbomis išleistų spausdinių vidutiniškai vienam Lietuvos gyventojui: 1950 metais už 2,38 rublius, 1960 m. - už 5,03 rb., 1970 m. - už 7,74 rb., 1975 m. - už 10,30 rublių. Pažymėtina, kad knygos Lietuvoje buvo pigios.

1971 metais Lietuvoje buvo iš viso 7117 bibliotekos, jų tarpe 2409 viešosios bibliotekos.

Visi aukščiau pateikti duomenys yra paimti iš "Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos" tomų, išleistų iki 1982 metų. Tie duomenys rodo, jog knygų paklausos Lietuvoje negalima vertinti pagal tai, keli žmonės gali nusipirkti knygą nors išleistą knygą. Norinčių įsigyti gerų knygų Lietuvoje visada buvo daugiariopai daugiau, negu jų būdavo išleidžiama. O potencialiais skaitytojais Lietuvoje laikomi ir mokinukas išmokęs skaityti, ir šimtmetis senelis, dar nepraradęs regėjimo.

Lyginant lietuviškų knygų paklausą Lietuvoje ir išėvijoje, tenka pripažinti, kad Lietuvoje joms dėmesys yra didesnis. Reikėtų viską daryti, kad išėvijoje prasidėtų naujas knygų ir periodinės spaudos leidybos, platinimo ir jų naudojimo atgimimas, koks dabar vyksta Lietuvoje. Besirūpindami Lietuvos reikalais nepamirškime ir savų jų. Dabar į Lietuvą siunčiamos išėvijoje išleistos lietuviškos knygos bei periodiniai leidiniai ten yra neįkainojama vertybė. Tačiau ištuštinę

savo knygų lentynas ir nusikurdinę knygų bei laikraščių ir žurnalų leidybą ar kada nors neparodysime Lietuvai savo dvasinį skurdą?

Vytautas Skuodis

"PRIETELIŠKAS" PRAŠYMAS

Kolega Alfonsas Nakas paskutiniame praėjusių metų TĖVIŠKĖS ŽIBURIŲ numeryje pagyrė žurnalo "Į LAISVĘ" gyvą ir įdomų turinį, bet galiausiai prikišo redaktoriui, kam jis praleidęs vieną kitą lietuvių kalbos riktą ar ir visai netikusį posakį. Šnekamojoje kalboje daugelis kartais pavartoja kokį nevykusį ar svetimos kalbos, nors ir įsigalėjusį, žodį ar frazę, bet rūpestingiau turėtume jų vengti, kada rašome. Alfonsas sutinka, kad liaudį gal ir sunkiai kas beismokys, bet redaktoriai ir leidyklų korektoriai tokių nevykusių žodžių ar frazių turėtų nepraleisti.

Gera pažindamas užsienio lietuvių periodikos redaktorių ir, taip sakant, "korektorių" kasdieninius vargus, geros talkos stygių, kai kada jų kompetencijos ribotumą ir visuomet stoką lėšų išlaikyti tinkamų kvalifikacijų redakcijų bei leidyklų "štabui" (tai rašau juokaudamas, tarp kabučių, nes tie "štabai" yra itin kuklūs), aš vis dėlto jungiuos prie kolegos Nako kvietimo, kad mūsų laikraščiuose nebeįsitrauktų vėl rodytis bent pačios įkyriausios kalbos klaidos arba pačios grioždiškiausios kalbinių svetimybų liekanos.

Ir šį laiškėlį rašyti kaip tik paskatino tuojau pat Dirvoje paskelbtas jos korespondento nekrologas apie Los Angeles neseniai mirusį Alfonsą Valavičių. Neminint kitų stilistinių ir kalbinių šio nekrologo savotiškumų, korespondentas pranešė, kad pamales dalyvavo velionio giminės, draugai bei prieteliai (!), toliau dar išminėdamas "prietelius" "grabnešius" (!) ir galiausiai nepamiršdamas pridėti, kad po laidotuvių Liet. Tautiniuose Namuose atsisveikinimo žodžius tarė irgi velionio "geri prieteliai", jų tarpe žurnalistas Bronys Raila...

Esu kolegiškai dėkingas Dirvos bendradarbiui už mano kuklių atsisveikinimo žodžių nepamiršimą. Alfonsas Valavičius tikrai buvo mano ir daugelio didžiai vertingas bei artimas pažįstamas, geras ir doras draugas, beveik poetiškai norėčiau pridėti ir bičiulis (nors bendrų avilių neturėjom ir nebuvo progų bičių spiečiais praturtėti). Beje, A. Valavičius gana gerai mokėjo ir rusiškai, - bet prieteliais mes niekad nesivadindavom. Žodis "prie-

lis" yra į mūsų kalbą įdiegtas nuogausias slavizmas, visiškai nereikalingas barbarizmas, turįs lietuviškų ir dargi geresnių pakaitalų. Jau Lietuvos Nepriklausomybės laikais jis buvo išveistas iš mūsų rašomosios kalbos. Ir jei kada dar pasiradydavo užsilikęs, tai nebent kultūrinės tamsuomenės šnekoje. Negaliu suprasti, kodėl jis dabar grąžinamas į patriotinės spaudos puslapius - ir dargi rašant apie labai vertingą lietuvių patriotą? Ir nebe pirmą kartą, ir su tokiu užsispyrimu...

Okupantai Lietuvoje per pastaruosius 50 metų vėl uoliai stengėsi žaloti, teršti, visokiom kitokiom gramatikos ir semantikos priemonėmis prie "didžiojo brolio" artinti mūsų šnekamąją ir rašomąją kalbą. Mūsų filologai, patriotai rašytojai ir žurnalistai atkakliai gynėsi prieš tą kalbinę okupacijos slėgtį, jie rungėsi tauriai ir išdidžiai, nors, aišku, ne visuomet sėkmingai.

Gal pagaliau atsisveikinim ir su "prieteliais", rūpestingiau gindami savosios kalbos grynumą. Todėl ryžausi čia viešai pareikšti, kad ir aš palaikau Alfonso Nako prašymą budriai saugoti mūsų kalbą nuo svetimybų ir tokių visiškų absurdo, kai pavyzdžiui rašoma, kad velionio palaikai buvo atvežti į šv. Kazimiero bažnyčią, kurioje buvo velionio giminės, draugai bei prieteliai (!). Kas per padaras tie prieteliai, jeigu jie net ne draugai?..

Bronys Raila,
Los Angeles

MIELI TAUTIEČIAI,

Mano vardas Dalia. Man 12 metų. Labai norėčiau rasti draugų, su kuriais galėčiau susirašinėti Amerijoje. Aš moku Lietuvį, Anglų ir Esperanto kalbas.

Aš noriu Jūsų paprašyti atsiųsti man vaikų adresų, o jeigu negalite, prašyčiau mano laišką perduoti pažįstamai mergaitei ar berniukui.

Mano adresas:

Dalia Gaišytė,
Automobilistų 22-37,
233043 - Kaunas, Lithuania.
Labai laukiu atsakymo!

BŪČIAU LABAI DĖKINGAS, jeigu kas nors atsiųstų iškvietaimą ir suteiktų galimybę metus laiko padirbėti kapitalistinėje šalyje. Jei neatsirastų darbo dailininkui, sutikčiau dirbti bet kokį darbą.

Mano adresas:

Jonas Lenkutis tel. 777202
Žirmūnų 112-28
Vilnius 232012 LITHUANIA

NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

Kriaučeliūnai...

(Atkelta iš 9 psl.)

ansamblio DAINAVA globėjai ir mecenatai.

Irena sėkmingai penkeris metus tvarkė tėvų jėzuitų perleistą Jaunimo centrą, tautinius namus, buvo Balfo direktorė, o dabar yra Tautos fondo tarybos narė. Gal daugiausia darbo ir širdies įdėjo vadovaudama komitetui, kuris suruošė Dirvos 75 metų jubiliejų ir pravedė aukų rinkimo vajų, sutelkiant rekordinę 100.000 dol. sumą. Visur dalyvauja ir labai nuoširdžiai remia dr. Leono visuomeninę veiklą.

Malonu pažymėti, kad Kriaučeliūnų šeimos veikla ir dosni parama lietuviškiems reikalams labai jaučiama Chicagoje.

Linkime sveikatos ir ištvermės ir toliau plūsti lietuvių dirvonuose!

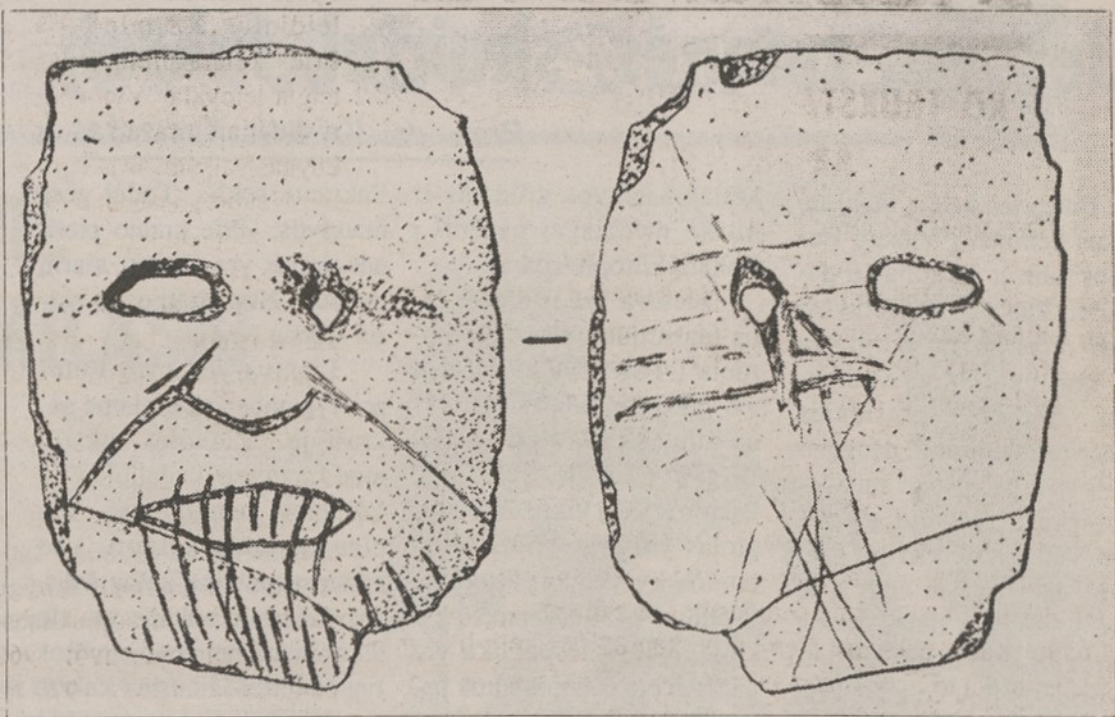
APDRAUDOS reikalais geriausius patarnavimus gausite kreipdamiesi į OBELENIO apdraudos įstaigą - 6028 Mayfield Road, Suite 10, Mayfield Hts., Ohio 44124. Skambinti (216) 442-6810.

Algirdas Girininkas

Kiekviena gentis
turėjo savo totemą.
Tai buvo įvairūs žvėrys,
paukščiai, ropliai, žuvys.

DIENOVIDIS

Baltai- Europos aborigenai

NARVOS KULTŪRA. "Protėvis". Kaulinis kabutis

Skiriami du Europos senosios kultūros laikotarpiai: Senosios Europos priešindoeuropinis, kai vyravo matrilinearinė kultūra, ir Naujosios Europos - indoeuropietiškos - patriarchalinės kultūros laikotarpis (M. Gimbutienė). Kultūros pakitimai siejami su gyventojų etninės sudėties pasikeitimu 4400-2800 m. pr. Kr. (dendrochronologinėmis datomis - kalibruotomis), kai Europą kaskart užliedavo naujos gyventojų bangos. Ar šie dėsningumai istorinėse baltų teritorijose ir Centrinėje bei Šiaurės Europoje pasireiškė tuo pačiu metu?

Remdamiesi naujausiu tyrinėjimų duomenimis, pamėginsime tiksliai nustatyti laikotarpius, kuriais atsirado ir formavosi tam tikri baltų dvasinio gyvenimo elementai, atsekami dabar iš laidojimo papročių, meno (kultū) dirbinių.

Visi akmens amžiaus kapynai, atsiradę ikivirvelinės keramikos kultūros laikotarpiu, pagal laidojimo būdą ir apeigas skirstomi į dvi grupes: palaidojimai su ochra ir be jos, palaidojimai pastatų-gyvenviečių teritorijoje ir už jos ribų.

Šio laikotarpio mirusieji laidoti ištiesti ant nugaros. Tokių kapų aptikta prie Kretuono ežero (Švenčionių raj.) ir Biržulio ežero (Telšių raj.). Tyrinėtas ir vienas didžiausių tokio tipo kapynų Šiaurės Latvijoje - Zvejniekuose. Vidurio neolito kapynuose: Kretuono 1B (Švenčionių raj.) ir Spigino (Telšių raj.) - kapų židiniai aptikti negiliose ochros pripildose duobutėse. Be to, viename Spigino ir penkiuose Donkalnio (Telšių raj.) kapuose gausu ochros (ja buvo apipilami mirusieji). Ypatingas dėmesys skiriamas kapams, kurių židiniai yra viena sudėtinė kapų konstrukcijos dalių. Šie židiniai kapo duobėje sukruti iš skaldytų akmenų, apibertų ochra (Donkalnio kapas, kuriame palaidoti vyras ir moteris). Tokie kapai su židiniais aptikti vidurinio neolito kapynuose Gotlando saloje, vėlyvojo mezolito ka-

pinyne Elnių saloje (Onegos ežeras). Tik ten vietoj ochros - nuodėguliai. Šis paprotys rodo, kad ugnies kultas buvo paplitęs baltų teritorijoje nuo seno, dar nepasirodžius virvelinės keramikos kultūros gyventojams. Tik garbinta ugnis skirtingai. Kartais ją pakeisdavo ochra.

Mirusieji laidoti su įkapėmis. Kapuose aptikta ginklų (strėlių antgalių, durklių), amuletų, pagamintų iš briedžių, elnių, bebrų, meškų, vilkų, lapių ir kitų žvėrių priekinių arba iltinių dantų; darbo įrankių - kaltų, adatų.

Virvelinės keramikos kultūros gyventojai mirusiuosius laidojo kitaip negu senieji Narvos kultūros gyventojai, gyvenę Rytų Pabaltijyje. Nustatyta, kad Plinkaigalio (Kėdainių raj.), Donkalnio, Veršvų (Kauno raj.), Kurmaičių (Kretingos raj.) kapynuose, kai kuriuose pavieniuose kapuose Vakarų Lietuvos teritorijoje žmonės laidoti ant šono, suriesti (gal ir surišti?). Tokiuose kapuose gana dažnai aptinkami ir ginklai. Narvos kultūros gyventojai šio papročio nesilaikė. Šiaurės rytinės Narvos kultūros teritorijos kapynuose virvelinės keramikos kultūros kapų aptikta labai mažai. Tačiau beveik visuose juose išlikę ugnies pėdsakai (matyt, ugnis čia buvo garbinama): šalia mirusiųjų aptikta suanglėjusių medžio gabalėlių, pelenų (Plinkaigalio kapynas).

Vėlyvojo neolito pabaigoje ir senojo žalvario amžiaus pradžioje (II tūkst. pr. Kr. viduryje) vėlyvosios Narvos kultūros teritorijoje atsirado naujas laidojimo paprotys. Gyvenviečių būstų viduje, prie židinių arba netoli būsto aptinkamos negilios duobutės, kuriose palaidotos žmonių galvos (Žemaitiškės III, II, Kretuono IC gyvenvietės). Šalia galvų - tarp pelenų, degusių - įkapės: darbo įrankiai, papuošalai. Darbo įrankiai ir dalis papuošalų lygiai tokie pat, kaip ir ankstesnio laikotarpio griautiniuose

kapuose. Tai rodo, kad gyventojų materialinė kultūra tuo laikotarpiu nekito. Išskyrus tik tai, kad vėlesnio laikotarpio kapuose šalia kaukolių randama ir kaulinių kabučių, vaizduojančių vyrų veidus. Šiuose kabučiuose, matyt, reiktų įžūrėti protėvį totemą (kūnas tikriausia buvo sudeginamas). Šį įtarimą patvirtina ir gyvenvietėse aptiktos krūvos apdegusių kaulų nuolaužų ir pelenų. Analogiški to paties laikotarpio palaidojimai aptikti ir Riuogeno salos bei Danijos kapynuose. Tokį paprotį galima būtų laikyti tarpiniu laidojimo būdu - tarp senojo griautinio ir degintinio.

Šie laidosenos pakitimai tiesiogiai susiję su metalo paplitimu, apdirbimu bei platesniu pritaikymu buityje (II tūkst. pr. Kr. viduryje ir antrojo pusėje). Kad laidosenos pokyčiai nebuvo tiesiogiai susiję su virvelinės keramikos kultūra, įrodo įvykių chronologija: nuo virvelinės keramikos kultūros pasirodymo istorinėse baltų teritorijose iki deginimo papročio paplitimo buvo praėjęs beveik tūkstantmetis. Mirusiųjų deginimo paprotys netapo visuotiniu. Aptikta žalvario amžiaus vidurio (I tūkst. pr. Kr. pradžia) kapų, kuriuose mirusieji laidoti ne deginti (Mieleikiai, Antalė - Utenos raj.). Tai liudija, kad senasis tikėjimas tuo metu buvęs vis dar stiprus.

Įdomu tai, kad deginimo paprotys tiek rytinių, tiek vakarinių baltų teritorijose paplito maždaug tuo pačiu metu - senajame žalvario amžiuje. Vakarinių baltų teritorijoje šalia nedegintų mirusiųjų imta laidoti ir sudeginti, kapo vietą įrengiant labai paprastai - iškasus nedidelę duobutę. Tokie palaidojimai aptikti Šlažuose (Klaipėdos raj.), Pietariuose (Marijampolės raj.). Vėliau sudegintus mirusiųjų pelenus imta laidoti urnose.

Rytinių baltų teritorijoje urnose pradėta laidoti vėlyvosios Narvos kultūros laikotarpio. Kretuono IC gyvenvietėje buvo aptikta urna su mirusiojo palaikais. Ji buvo įkasta į negilų duobutę ir užvožta kaukolės pusrutuliu; šalia urnos aptiktas kabutis, vaizduojantis žmogaus veidą. Analogiškas palaidojimas - tik urna, apdėta akmenimis, - buvo aptiktas Kretuono 1B gyvenvietėje (Švenčionių raj.). Šalia urnos, užvožtos plokščiu akmeniu, aptiktas akmeninis kirvukas.

Laidojimo papročiai ir materialinė kultūra, ypač rytinių baltų teritorijoje, liudija, kad to meto dvasinės kultūros pokyčiai vyko keičiantis gyventojų ideologijai, bet ne etnokultūrinei jų sudėčiai.

Paprotys laidoti mirusius gyvenvietėse įsigalėjo vėlyvajame mezolite ir truko iki pat senojo žalvario amžiaus. Palaidojimai - dažniausiai pavieniai - gyvenvietėse prie židinių - liudija, kad buvo tikėta gyvųjų ir mirusiųjų ryšiais, kuriuos kiekvienas mirusysis palaikydavo tik su "sio pasaulio" garbingiausiais. Mirusiųjų laidojimas atokiau nuo gyvenviečių

patvirtina, kad jau egzistavo tikėjimas siela-dvasia, kuri galėjo gyviems ir kenkti. Todėl dauguma kapynų, net mezolito laikotarpio, yra toliau nuo gyvenviečių, daugelį jų vieną nuo kito skiria vanduo (Donkalnio, Elnių salų, gal ir Plinkaigalio kapynai). Daugelyje meno dirbinių, aptiktų Narvos kultūros teritorijoje - kapuose ar gyvenvietėse, - vaizduojami žvėrys, paukščiai, ropliai, rečiau - žmonės. Šie dirbiniai skirti ne vien estetiniams to meto žmogaus poreikiams - jų prasmė kur kas gilesnė. Šio laikotarpio meno dirbiniai būdinga atributika, susijusi su žvėrių kultu. Kad šis kultas egzistavo, įrodo elnio, briedžio atvaizdai dirbiniuose, aptiktuose Šventosios (Palangos miestas), Žemaitiškės II-ojoje gyvenvietėse. Kiekviena gentis, bendruomenė turėjo savo totemą. Tai buvo įvairūs žvėrys, paukščiai, ropliai, žuvys. Apie jų egzistavimą byloja nutolusiose vieta nuo kitos gyvenvietės aptikti šių gyvūnų atvaizdai. Šį faktą patvirtina ir briedžio bei elnio kulto paplitimas senųjų baltų teritorijoje. Briedžio kultas buvo paplitęs senųjų prabaltų šiaurinėje ir vakarinėje teritorijoje, nes atlantinio ir subborealio laikotarpio (maždaug 6 tūkst. - 500 m. pr. Kr.) miškų stambiausias ir būdingiausias žvėris buvo briedis. Tuo tarpu elnias labiau garbintas pietinėse ir rytinėse prabaltų teritorijose. Šį faktą patvirtina ir paleoosteologiniai duomenys. Gentyse, kuriose buvo įsigalėjęs žvėrių kultas, žmonės nešiodavo amuletą - žvėrių dantų vėrinį. Beje, drauge su kitomis įkapėmis jis buvo dedamas ir į kapą.

Įdomu tai, kad vėlyvojo neolito virvelinės keramikos kultūros gyvenvietėse ir kapuose atributikos, susijusios su žvėrių kultu, neaptikta. Tuo tarpu vėlyvosios Narvos kultūros gyvenvietėse, vėlesnėse nei virvelinės keramikos kultūros gyvenvietės, aptinkama labai daug žvėrių figūrėlių - kaulinių, raginių, titnaginių. Tai liudija, kad virvelinės keramikos kultūra ne tik nepakeitė ūkio sistemos, bet ir dvasiniam gyvenimui neturėjo didesnės įtakos. Ūkio sistema sparčiai ėmė keistis II tūkst. pr. Kr. antroje pusėje, t. y. įsivyravus gyvulininkystei. Todėl netruko atsirasti amuletai su naminių gyvulių: avies, kiaulės, šuns - atvaizdais. Tai dar kartą įrodo, kad dvasinį žmonių gyvenimą labiau veikė ūkio (metalo panaudojimo pradžia ir su tuo susijusi ūkio struktūros kaita), o ne etnoso pasikeitimai.

Tuo tarpu vakarinių baltų teritorijoje su žemdirbyste susijęs kultas (Nidos gyvenvietė) įsigalėjo žymiai anksčiau - jau III tūkst. pr. Kr. antrojoje pusėje. Čia ūkinio ir dvasinio gyvenimo kaitai nemažą įtaką darė pietinių indoeuropietiško genčių įsitvirtinimas.

Taigi baltų materialinė ir dvasinė kultūra yra nevienalybė. Rytinių baltų kultūra formavosi ir vystėsi, išsaugodama autochtoninius bruožus, paveldėtus iš vietos gyventojų - indoeuropiečių. Todėl rytinių baltų teritorijoje su medžiotojo ir žvejo pasaulėžiūra palapsniui sutapo metalurgo ir gyvulių

augintojo pasaulėžiūra, kurios sumišusios egzistavo dar ilgus šimtmečius baltų piliakalnių kultūroje.

Tuo tarpu vakarinių baltų kultūros vystymuisi didesnę įtaką darė pietinių indoeuropietiško kultūra, kur žymiai anksčiau nei rytinėje baltų teritorijoje kartu su nauja ūkio forma - žemdirbyste - paplito ir nauja, su ja susijusi pasaulėžiūra. Šie skirtumai ir nulėmė rytinių ir vakarinių baltų kultūrų formavimąsi.

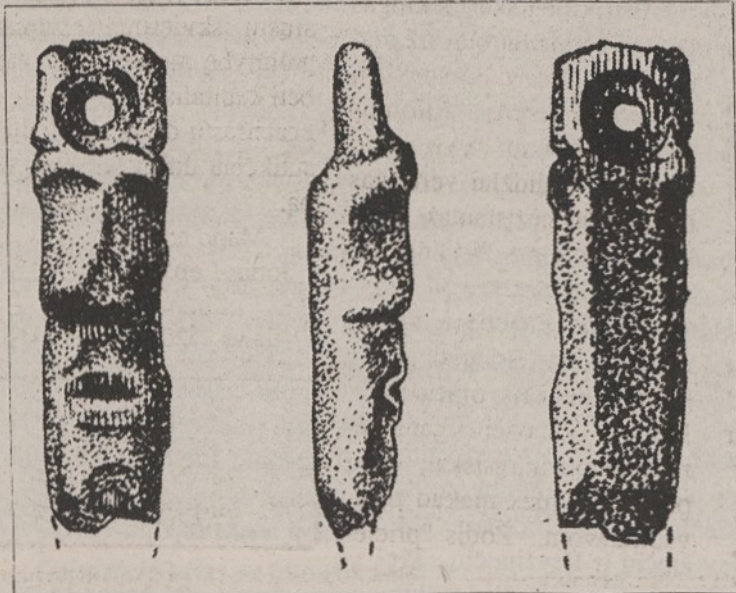
NAUJI SIEKIAI

Detroito jaunieji veikėjai, ieškodami naujų kelių Lietuvos vardo garsinimui ir gali mybių ryšiams su ja stiprinti, organizuoja Aukštinės Bangos korporaciją. Grupė numato plėstis taip pat ir į muzikinę sritį, įrašydama ir dauginama magnetofonines juosteles, vaizdajuosčių ir markučių gamybą ir kt. Yra jau užmezgę ryšius su kai kuriomis bendrovėmis.

Jonas-Dainius Beržanskis vienas iš organizatorių, sausio 20-24 d. d. dalyvavo muzikos konferencijoje "Midem" - Cannes, Prancūzijoje. Sausio 25-31 d. d. bus Krokuvoje, ieškodamas galimų kontaktų - jie jau turi ryšius su lenkų studentais, kurie demonstravo už Lietuvą ir jos paramai renka aukas. Iš ten vyks į Vilnių, kur talkins populiarios muzikinės grupės "Foje" plokštelės įrašyme. Prieš grįžtant vasario 20 d., jis sustos Berlyne pasitarimui su Budde Publishing Co., viena iš didžiausių Europoje.

Vienas jų projektų, jau konkrečioje eigoje, yra lietuviškomis temomis meniškai spaudintų marškinukų gamyba, kuriai vadovauja Paulius Jurgutis: "Žalia Žuvis Produkts", P.O. Box 247, Northville, MI 48126. Jų kaina \$15.00, su persiuntimu. Marškinukų pristatymui yra paruoštas lankstinukas, kurį galima gauti nemokamai, paskambinus tel. 313 / 554-1129.

Besidomintieji ar nori jiems talkinti, skambinkite Viktei Jankutei, korporacijos PR, tel. 313 / 554-1129, arba rašyti: Aukštinės Bangos Korp., P.O. Box 4392, Ann Arbor, MI 48106, tel. 313 / 434-2281. Fax 313-554-4117.

NARVOS KULTŪRA. Kabutis

Lietuva, žmonės, skaičiai, faktai

Prof. dr. Vaidutis Kučinskas

Dar prieš keletą metų išvykus kelionei į Vakarų Europos šalis ar dar toliau ir pasakius, kad esi iš Lietuvos, labai retas žinojo kurgi yra tas kraštas Lietuva vadinamas. Šiandien, prasidėjus Lietuvos atgimimui, daugelio šalių spauda plačiai nušviečia įvykius Lietuvoje, o pasakius Vakaruose, kad esi Lietuvis, daugelis jau žino šį tą apie Lietuvą ir netgi duoda patarimus kaip mums t.y. lietuviams "geriau" elgtis. Tačiau žinios apie mus užsieniuose, vis dar, nepakankamos. Šiame straipsnelyje norėčiau pateikti keletą bendrųjų žinių apie Lietuvą ir lietuvius.

Pirmiausia noriu pabrėžti, kad lietuviai, kuriuos šiaandien galime sutikti įvairiuose pasaulio kraštuose, yra įsimylėję savo gimtąją Lietuvą. Ką jau bekalbėti apie lietuvius, jei ir svetimšaliai daug gražių žodžių apie Lietuvą yra parašę. Žymus vokiečių geografas ir mokslininkas W. Humboldt'as apie vieną iš Lietuvos kampelių rašė: "Kuršių Nerija – toks nepaprastas gamtos kūrinys, kad ją būtina pamatyti, lygiai taip kaip Italiją ar Ispaniją, jeigu nori savo žvilgsnį ir sielą pripildyti puikiais peizažais ir paveikslais". Ir tikrai – jis šimtą kartų teisus. Grįžęs Lietuvon iš svečios šalies ir eilinių kartą, leisdamasis kelionėn per Lietuvą, žvilgsniu aprėpdamas jos žalias kalvas ir pievas, miškus ir upių bei ežerų mėlynes, nesustoju kartojęs, štai kur nuostabus kraštas.

Lietuvos vietovardis, spėjama, kad kilęs iš hidronimo Lietuva, Lietauta (upelio vardas). Jos vardas pirmą kartą paminėtas 1009 m. Kvedlinburgo analų žinioje apie vokiečių misionieriaus Brunono nužudymą. Seniausiam rusų metraštyje (XII a.) Lietuva pirmą kartą minima žinioje apie Kijevo kunigaikščio Jaroslavo 1040 m. žygį į Lietuvą; šiame šaltinyje "Litva" minima kaip su Rusia gretima žemė, ir kaip tauta, kalbanti atskira kalba.

Lietuvos geografinė padėtis turėjo ir dabar turi svarbią ekonominę reikšmę. Lietuvos krantus skalauja Baltijos vandenys, Baltijos link žemėja Lietuvos paviršius, dėl to visos mūsų upės teka į Baltijos jūrą. Tuo pasinaudamos lietuvių gentys dar prieš porą tūkstančių metų upėmis ir jūra palaikė prekybinius ryšius net su senovės graikais ir romėnais. XVI–XVII amžiuje į Baltiją tekančios upės ir jų žiotyse esantys uostai buvo pagrindinis

kelias Lietuvos grūdams ir miško medžiagai gabenti į Vakarų Europos rinkas.

Lietuva yra nedidelė šalis (dabartiniu metu inkorporuota į TSRS sudėtį), tačiau vis dėlto ji didesnė už Armėniją, Moldaviją, Estiją, Belgiją, Olandiją, Šveicariją, Daniją ir eilę kitų šalių. Jos plotas yra lygus 65,2 tūkstančio kv. km. (palygink: Švedijos – 450 tūkstančių kv. km.). Mūsų respublika yra pietrytinėje Baltijos jūros pakrantėje, t.y., žiūrint iš Švedijos, kitoje Baltijos jūros pusėje. Pats šiaurinis Lietuvos teritorijos kampas, esąs Nemunėlio upės vingyje, į šiaurę nuo Tabokinės kaimo, siekia 56°27' šiaurės plokščio paralelę; patį pietinį Lietuvos teritorijos tašką, esantį 7 km. į pietus nuo Musteikos kaimo, kerta 53°53' šiaurės plokščio paralelę. Taigi Lietuva yra tame pačiame geografiniame plotyje, kaip Šiaurinė Airija ir Anglija, Danija ir Švedijos pietinį krantą skalaujantieji Baltijos jūros vandenys. Lietuvos paralelėmis keliaudami į Rytus per Maskvą, Baikalo ežerą, Sachaliną, patektume į Beringo jūrą. Tame pačiame geografiniame plotyje, vakaruose už Atlanto, yra Labradoro pusiasalis, Hudzono įlankos pietinė dalis, milžiniški Vakarų Kanados girių plotai. Toliausia į Vakarus išsikišusi Lietuvos dalis yra Baltijos krantas už 4 km. nuo Nidos. Jis liečia 20°58' rytų ilgio meridianą (skaičiuojant nuo Grinvičo). Respublikos rytuose, už pusės km. nuo Vosevičių kaimo, Lietuvos sieną eina ties 26°50' rytų ilgio meridianu. Lietuvos geometrinis centras yra taškas, esąs prie Kėdainių miesto. Nuo šio taško iki ekvatoriaus yra apie 6129 km., iki poliaus – 3873 km.

Teritorijos plotis (didžiausias atstumas tarp šiaurinės ir pietinės sienos) siekia 276 km. Paraleline kryptimi Lietuvos teritorija tęsiasi per 373 km. Taigi skaitytojui aišku, kad Lietuvą šiuolaikiniu automobiliu pervaziuoti bet kuria kryptimi lengvai galima per keletą valandų, tuo labiau, kad ir keliai bei greitkeliai respublikoje geri.

Lietuvos geografinę padėtį geriau nusako jos sienos su kaimynais. Bendras sienų ilgis sudaro 1842 km. Vakaruose Lietuvos teritorija ribojasi su Baltijos jūra. Sausumos dalis – su Latvijos TSR, Baltarusijos TSR, Lenkija (106 km.), Kaliningrado sritimi. Jūros kranto ilgis 99 km. Jis žemas, smėlėtas, su paplūdimiu ir kopų ruožu.

Pakrantė sekli. Todėl gera maudytis. Prie kranto pietinės dalies yra Kuršių marių lagūna. Nuo Baltijos ją skiria Kuršių Nerija.

Lietuva yra Rytų Europos lygumos vakariniame pakraštyje. Kalvotos aukštumos Lietuvoje kaitaliojasi su lėkštomis žemumomis. Tačiau nereikia galvoti, kad mūsų respublika kalnų šalis. Jos vidutinis aukštis yra tik 99 m. aukščiau Baltijos jūros lygio, o aukščiausias kalnas – Juozapinės kalnas yra 294 m. aukščio.

Klimatas Lietuvoje malonus – pereinamasis tarp jūrinio ir kontinentinio. Vidutinė metų temperatūra yra apie 6 C. Aišku, mes nieko prieš, galėtų būti ir nors keletu laipsnių šilčiau. Saulė Lietuvai tiekia vidutiniškai 88 kkal/cm. per metus. Šis kiekis daugiau kaip du kartus mažesnis už tą, kurį gauna ekvatorinių kraštų dykumos. Tačiau jis yra apie pusantro karto didesnis už tą kiekį, kurį gauna Prano–Juozapo žemė.

Per Lietuvą eina vienas ežeringiausių Europos ruožų, sutampantis su paskutiniojo ledynmečio ledynų pakraščiu. Todėl Lietuva tai tikras ežerų kraštas. Čia yra apie 2500 didesnių ir dar apie 1500 mažesnių ežerėlių. Ežerai užima apie 1,5% respublikos ploto. Didžiausias iš jų yra Drūkšių ežeras, esantis Lietuvos nacionaliniame parke, prie kurio dabar yra veikianti atominė elektrinė. Pats giliausias – Tauragno ežeras (60,5 m.). Daug Lietuvoje ir upių. Ilgesnių kaip 10 km. turime net 722. Daugelyje dainų lietuviai apdainuoja upių tėvą Nemuną, kurio visas ilgis sudaro 937 km. Mišriais miškais apaugę 27,6% Lietuvos teritorijos (Švedijoje – 55% teritorijos). Didžiausia Lietuvoje yra Dainavos giria, užimanti 1500 km., dunksanti Lietuvos pietuose. Apie 45% Lietuvos teritorijos užima velėniniai jauriniai dirvožemiai.

Šiandien Lietuvoje gyvena 3.710.000 žmonių. Daugiausia čia gyvena lietuvių. Jie metų pradžioje sudarė 79,6% respublikos gyventojų, antroje vietoje yra rusai – 9,4%, lenkai – 7,0%, baltarusiai – 1,2%, žydai – 0,3% ir t.t. Gyventojų skaičius Lietuvoje per pastaruosius šimtą metų smarkiai svyravo. Tai susiję su pasauliniais karais, kurie ritosi per mūsų kraštą, ir jų pasekmėmis. 1897 m. Lietuvoje buvo 2.673.000 gyventojų; prieš I-ą pasaulinį karą, t.y. 1913 m. – 2.828.000, po karo –

1923 m. – 2.620.000; prieš II-ą pasaulinį karą, 1940 m. – 3.084.000, po jo – 1950 m. – 2.573.000. T.y. gyventojų skaičius svyruoja apie 3 milijonus. Ypač daug aukų pareikalavo II-asis pasaulinis karas. Vieni žuvo kare, kiti buvo priversti palikti tėvynę ir išvyko kas į vakarus, o kas į rytus. Ir daugelis iš jų į Tėvynę niekuomet nebegriš. Gyventojų vidutinis tankumas – 56,6 žm./km (Švedijoje – 20). Natūralaus prieauglio dinamika irgi yra panašaus charakterio. Prieškario laikotarpiais jis sumažėja, stabilizuojasi, po karo – vėl išauga. 1988 m. Lietuvoje gimė 56.727 naujagimiai (51,2% berniukų ir 48,8% mergaičių) ir tūkstančiui gyventojų teko 15,4 gimusių. Vidutinė būsimo gyvenimo trukmė 1987–1988 metais sudarė vyrų 68 m., o moterų – 77 m., o gyventojų vidutinis amžius 1988 metų pradžioje – 35,0 m. Vidutinis skaičius vaikų, kuriuos pagimdė moteris per savo gyvenimą 1986–1987 m. sudarė 2,1. Gyventojų mirtingumas respublikoje 1988 m. sudarė 10,2 tūkstančiui gyventojų; tūkstančiui gimusių vaikų teko mirusių vaikų iki vieno metų amžiaus 1988 m. 11,5. Tai vienas iš geriausių rodiklių TSRS. Per 1988 metus buvo įregistruota 34.906 santuokos, bei 11.682 ištuokos, t.y. tūkstančiui gyventojų teko 3,2 ištuokos. Tenka pastebėti, kad kūdikiai, gimę iš mišrių santuokų sudarė: kai motina buvo lietuvė, tėvas kitos tautybės – 6,6% atvejų; kai motina buvo rusė, tėvas buvo kitos tautybės – 48,3% atvejų; motina ukrainietė, tėvas kitos tautybės – 74, 4% atvejų. Šie skaičiai parodo kokią dalį sudaro mišrių santuokų palikuoniniai, o mišrioms santuokoms susidaryti prielaidas dalinai sudaro gyventojų migracija (1988 m. į respubliką atvyko 180,1 tūkstantis, o išvyko 160, 8 tūkstančio žmonių).

Lietuvių tautos istorija, tai mūsų kovos už savo nepriklausomybę ir valstybingumą istorija. Pirmoji Lietuvos valstybė susiformavo apie 1236 m., Kai Lietuvos žemės kunigaikštis Mindaugas sujungė dalį baltų žemių ir tapo didžiuoju Lietuvos valstybės kunigaikščiu. Jo valdžią pripažino ir aplinkiniai kraštai, o 1253 m. popiežius Inocentas IV Mindaugą karūnavo ir paskelbė karaliumi. Šiuo laikotarpiu (XIII–XV a.) baigė galutinai formotis ir lietuvių tautybė. Krikščionybės platinimo tarp pagonių dingstimi Lietuvą iš šiaurės ir vakarų nuo XIII a. puldinėjo vokiečių kariniai ordina: Kalavijuočių ir Kryžiuočių. Pirmą kartą lietuviai sutriuškino

kalavijuočių kariuomenę 1236 m. Saulės mūšyje. Kadangi po žemaičių laimėto Durbės mūšio (1260 m.) karalius Mindaugas sugrįžo į pagonybę, tai prasidėjo ilgi karai prieš Lietuvą, kuriuos rėmė popiežiai ir visa katališkoji Europa. Nepaisant to, XIV a. susikuria galinga valstybė – Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė (LDK). Jos valdos buvo išplėtos pietų ir rytų kryptimis. 1387 m. Lietuva tampa katalikiška šalimi. Ji apkrikštijama. Prieš porą metų visa Lietuva šventė jos krikšto 600-ąsias metines. Nors popiežius 1403 m. oficialiai uždraudė Kryžiuočių ordinui kariauti su Lietuva, tačiau jis neaprimo. Ir tik 1410 m. Žalgirio mūšyje Kryžiuočių ordinas buvo galutinai sutriuškintas. XIV a. pabaigoje – XV a. pradžioje, ypač valdant Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui, valstybė pergyveno savo aukso amžių. Nuo XV a. vidurio prasidėjo lėtas LDK smukimas. Tačiau ir šiame periode buvo žymių laimėjimų, ypač kultūros srityje. 1529 m. Vilniuje seime priimamas pirmasis Lietuvos statutas (LDK teisynas); 1547 m. išleidžiama pirmoji lietuvių kalba knyga – M. Mažvydo katekizmas; 1579 m. įkuriamas Vilniaus universitetas, kuris prieš dešimt metų atšventė savo 400 metų jubiliejų. Tai pats seniausias universitetas TSRS. Smunkant LDK, prasidėjo jos padalijimai. Ir 1795 m. po III-čiojo LDK ir Lenkijos padalijimo dabartinė Lietuvos teritorija atiteko Rusijai ir nedidelė jos dalis – Prūsijai. Prasidėjo pats tamsiausias Lietuvos periodas – Rusijos imperijos sudėtyje. Po 1831 m. ir ypač 1863 m. sukilimų caro valdžia sukilėlius žiauriai represavo: sukilėliai buvo baudžiami mirties bausme arba tremtami į Sibirą. Dar iki šių dienų Rusijoje išliko lietuvių tremtinių kaimai nuo 1863 m. sukilimo. Tuo laikotarpiu uždaromas Vilniaus universitetas, panaikinamas LDK statuto veikimas, uždraudžiama lietuviška spauda lotyniškais raidėmis ir t.t. Ypač stipri šiuo metu Lietuvos gyventojų lenkinimo ir rusinimo politika. Ir tik XIX amžiaus pabaigoje ir XX a. pradžioje vėl pradeda formotis lietuviška savimonė. Prasideda tautinis atgimimas. Jo šaukliai V. Kudirka, J. Basanavičius žadina tautą. 1904 m. panaikinamas lietuviškos spaudos draudimas. Po I-ojo pasaulinio karo, griūvant imperijoms, 1918 m. vasario 16 d. pareiškimu paskelbiama nepriklausoma Lietuvos respublika, kuri išsilaiko iki 1940 m., kai ji aneksuojama TSRS.

(Nukelta į 13 psl.)

Krištanavičiaus Fondas

Lietuviško švietimo ir kultūros puoselėtojas

Daugeliui yra nežinoma, kas yra tas Krištanavičiaus Fondas! Tad ir verta apie tai plačiau pakalbėti. Pirmiausiai tenka pasakyti, kad šis fondas nėra joks konkurentas kitiems fondams. Remdamas švietimo ir kultūrinės institucijas, tuo pačiu jis palengvina ir Lietuvių Fondo darbą. Taip pat reikia pažymėti, kad Krištanavičiaus Fondas paremia nepaprastos svarbos darbus, kurie svarbūs ne tik Chicagai, bet ir visai išeivijai. Dar daugiau, yra atliktų darbų, kurie yra išliekančios vertės visai lietuviškai kultūrai.

Pastačius Jaunimo Centrą ir juo besidžiaugiant, teko pažvelgti ir į tolimesnę ateitį. Į laikus, kuomet prie dabartinių funkcijų bus pridėtos ir naujos kultūrinės funkcijos. Tas naujas kultūros centras tebetarnaus mokykloms, organizacijoms ir plačiai visuo menei, bet bus reikalingas ir ekonominės bazės. Kad būtų galima bibliotekas, archyvus ir mokslinę kultūrinę veiklą išlaikyti. Tad tam ir yra įsteigtas šis fondas, kuris laikui atėjus, galėtų sudaryti ekonominę bazę. Mintis sudaryti tokį fondą brendo palaipsniui. Visos didesnės idėjos iš karto neatsiranda. Fondo idėja pradėjo realizuotis, kuomet Natalija Danilevičienė testamentu paliko visas savo santaupas Tėvams Jėzuitams. Fondo sumanytojas ir organizatorius buvo

kun. Vaclovas Gutauskas, SJ.

Fondo veiklos sritis yra labai plati, nebūtų įmanoma viską išskaičiuoti. Vienas iš svarbiausių, tai yra Lituanistikos tyrimo ir studijų centro (LTSC) išlaikymas. Taip pat fondo rūpesčiu buvo suorganizuotas ir įsteigtas muziejus. Šiame muziejuje yra labai retų ir brangių (istoriniu atžvilgiu) eksponatų. Fondas labai didelį ir svarbų darbą atliko, tai iš Marianopolio kolegijos, Thompson, Conn., pervežimas: bibliotekos, archyvų ir meno rinkinių. Už šių rinkinių išsaugojimą, labai dideli nuopelnai priklauso fondui. Jeigu tie rinkiniai nebūtų išsaugoti, tai būtų nepataisomas nuostolis lietuviškai kultūrai. Fondas taip pat prisidėjo prie surengimo prezidento A. Stulginskio parodos, kuri buvo eksponuojama ir Lietuvoje. Yra du samdomi tarnautojai bendrai LTSC veiklai, kurių algas apmoka Krištanavičiaus Fondas.

Tyrimų centre beveik visą laiką vyksta darbas. Jeigu pasitaikytų pro šalį važiuoti jau gerokai po vidurnakčio, tai nenustebkite – jeigu languose matysite šviesas. Tai dirba būrelis studentų: vieni tvarko esamą instituto medžiagą, o kiti renka medžiagą diplominiams darbams. Beveik pastoviai lankosi Lietuvos mokslininkai, kurie čia

randa beveik neišsemiamą žinių aruodą. Instituto ir jo vadovo prof. dr. Jono Račkausko pastangomis, iš čia buvo išsiųsti du konteineriai knygų į Lietuvą.

Institutas yra vieta, kur damiai dirba visų generacijų žmonės. Jo talkininkų tarpe rasime labai daug jaunimo, arba jaunesnių žmonių. Kad jaunimas yra įtrauktas ir aktyviai dalyvauja, matosi jau iš to fakto, kad vienas iš fondo darbuotojų – dr. Robertas Vitas yra taip pat jaunas žmogus. Be jo yra ir daugiau, kurių tik keletą čia paminėsime, būtent: Gailė Eidukaitė, Vida Momkutė, Vytenis Kirvelaitis, Tomas Miglinas, Birutė Tamulynaitė, Valerija Sparkytė, dr. Aras Žlioba ir kiti. Stengiamasi įtraukti visų generacijų žmones, kad būtų tęstinumas, kad būtų dinamiška organizacija. Norima turėti generacijų balansą. Kadangi vyresnieji turi patyrimą, o jaunieji energiją.

Kadangi fondas buvo įsteigtas švietimo ir kultūrinės veiklos rėmimui, tad jis yra surištas su kitomis organizacijomis ir institucijomis, kurias jis remia. Pirmiausiai, tai yra Lituanistikos Tyrimų ir Studijų Centras, Jaunimo Centras ir Tėvai Jėzuitai. 1984 m. buvo pasirašyta sutartis tarp Krištanavičiaus Fondo ir Studijų Centro. Pagal šią sutartį fondas apmoka 90% nuomų už Studijų Centro naudojamas patalpas. Studijų Centras yra auganti institucija. Šiuo metu jam aktualiausia problema, tai patalpų stoka. Jaunimo Centrui nėra pavojaus, kad jis galėtų būti ne pilnai naudojamas.

Pagal statutą Krištanavičiaus Fondas gali remti nepelno siekiančias institucijas – veikiančias Jaunimo Centre. Tad ir kitos kultūrinės institucijos gauna dalinę paramą. Tokiu būdu fondas garantuoja Jaunimo Centro išlikimą ir jo veiklos tęstinumą. Fondas už nuomas į metus išmoka virš 10,000 dol. Tokiu būdu fondas įgalina daugelio institucijų veiklą, kurios be jo paramos galbūt neegzistuotų. Paminėsime tik svarbesnes institucijas, kurios veikia Jaunimo Centre ir naudojasi daline fondo parama. Pasaulio Lietuvių archyvas, kurio fonduose yra virš 55,000 kataloguotų knygų ir leidinių. Jo lituanistinės periodikos rinkiniuose yra virš 1,500 pavadinimų. Pedagoginis lituanistikos institutas, kuris rengia mokytojus visai išeivijai. Jame mokosi apie 40 studentų ir turi savo reikalingą biblioteką. Lietuvių dailiojo meno institutas su Čiurlionio galerija, jame yra sukaupta virš 1000-ties eksponatų. Žilevičiaus-Kreivėno lietuvių muzikologijos archyvas, kuriame yra sutelkti: gaidų, plokštelių, rankraščių

Lietuvos dievdirbių kūrinys "Šv. Panelė Maloningoji" Telšių Alkos muziejuje.

ir dokumentų rinkiniai. Tai didžiausi šios rūšies rinkiniai pasaulyje. LTSC savo darbams naudoja 25 kambarius Jaunimo Centre.

Čia paminėjome, tik pagrindines institucijas. Be paminėtų, yra dar gal desėtkas, kurių reikšmė išeivijos kultūriniam gyvenimui ir lituanistikos telkimui yra labai svarbi. Pagal šią santrauką galime matyti, kad fondas tarnauja visai išeivijai, tad visa išeivija turėtų ir jo veiklą remti!

J. Žygas

Lietuva...

(Atkelta iš 12 psl.)

1988 metų pavasarį – va-

Skaitykit ir platinkit
DIRVĄ

**DVI KELIONĖS Į LIETUVĄ
PER RYGĄ
IŠ BOSTONO ir NEW YORKO**
– lėktuvo kainos ten ir atgal.

\$801.00 PER KOPENHAGĄ:

Sąlygos: Oro bilieto pirkimas 30 dienų
prieš išskridimą;
Kelionės ilgis: mažiausiai 7 dienos,
ilgiausiai 21 diena.

\$855.00 PER HELSINKI:

Sąlygos: Oro bilieto pirkimas 21 dieną
prieš išskrendant;
Kelionės ilgis: mažiausiai 7 dienos,
iki 90 dienų.

Šiais skrydžiais gali pasinaudoti
asmenys vykstą į Lietuvą su iškvietais
ir tie, kurie nori keliauti privačiai.

NAUJOS KELIONĖS Į LIETUVĄ
\$1145 iš Bostono ir New Yorko

Šv. Velykos Lietuvoje
Kovo 24 d. iki balandžio 1 d.

Visos kelionės yra 9 dienų: 7 naktys Vilniuje.
SAS oro linija per Rygą.

Tomis pačiais išvykimo datomis yra ir
dviejų savaitių kelionės

Smulkesnėms informacijoms ir lankstinukams, kreipkitės į

BALTIC TOURS

77 OAK ST., SUIT 4 • NEWTON, MA 02164
Tel. 617 / 965-8080 • Fax 617 - 332 - 7781

PETKUS
TĖVAS IR SŪNUS
MARQUETTE
FUNERAL HOME

Marquette Funeral Home
2533 West 71st Street
Chicago, Illinois 60629
1-(312)-476-2345

Hills Funeral Home
10201 South Roberts Road
Palos Hills, Illinois 60465
708-430-4455

Visus laidotuvių namus galite pasiekti
skambindami 1-(312)-476-2345

ANTHONY B. PETKUS
DONALD A. PETKUS

Petkus Funeral Home
1410 South 50th Avenue
Cicero, Illinois 60650
708-863-2108

Petkus-Butkus Funeral Home
1446 South 50th Avenue
Cicero, Illinois 60650
708-652-1003

DONALD M. PETKUS
LAWRENCE C. GASUNAS

PARAMA DIRVAI

Atnaujindami prenumeratą ir kitomis progomis Dirvai aukojo:

M. Gečiauskas, Manchester.	10.00
P. Gaubys, Sunland	25.00
K. Civrinskas, Brecksville	10.00
J. Pilmonas, Hickory Hills	5.00
L. Meilus, Warren	10.00
I. Sušinskas, Cleveland	5.00
G. Balbata, Lake Park	5.00
X.Y. Cleveland	25.00
Br. Kovas, Norwood	5.00
V. Alendorienė, St. Catherines	25.00
Šv. Jurgio parapija, Clevelande	20.00
J. Drasutis, Pittsburgh	10.00
LMKF Waterbury klubas	30.00
K. Bruozis, Cleveland	5.00

TAU, LIETUVA ...

Zigmas Kuzmickis

**Tau, Lietuva, brangi tėvyne,
Karštu širdies krauju rašau;
Po apsiniaukusia mėlyne
Užžėlusius kapus matau.**

**Ten tavo protėviai galiūnai,
Mažytė mano tu tauta!
Piliakalniuos jų ilsis kūnai ...
Lyra pravirksta užgauta.**

**Tik tau, nuo amžių apdailuotai
Žilųjų aisčių dainose,
Tiek kartų skriaustai, iškamuotai
Ir apraudotai raudose, –**

**Tau giedu glesmę aš šiandieną
Tėvynės žyglais išdildus;
Tėvų kalbos garsai, kaip plienas,
Veržias į baltus man lapus.**

**Žinau - narsiai, kaip Margio
pulkas
Su priešų priešiniais kariavai;
Žlaurias germanų, slavų kulkas
Nutildė Vytauto pulkai.**

**O kai jau priešų iškankinta
Iš vakarų ir iš rytų,
Buval, kaip groblis, padalinta,
Išplėsta iš lalsvų tautų. –**

**Tuomet į naują kovą stojai
Valkų ginkluota širdimis;
Tu dainium pavertel artoją;
Įkvėpus bočių jėgomis –**

**Gimė Maironiai, Donelaičiai
Vallūnai, Poškos, Strazdai,
Kudirkos, Aišbis ir Vaičiaičiai,
Vydūnai, Valžgantai-Tumai ...**

**Girdžiu lūšnelių tylią malda'
Našlaičiai skundžiasi gailiai
Ir sugraudinta siela rauda,
Kaip svyrūnėlis pakelėj.**

**Širdis ir pirštai plunksnos prašo
Ir vizijos verias danguje.
Tėvynės meilė rašo, rašo
Ir jėgos gimsta kraujuje.**

Palanga
1955.VII.91

K. Vaičeliūnienė, Cleveland	10.00
X.Y., Chicago	25.00
A. Bliudzius, Detroit	25.00
A. Rastauskas, Richmond Hts	10.00
E. Gintalas, Baltimore	10.00
J. Shukys, Richmond Hts.	25.00
S. Ilgūnas, Rochester	5.00
Dr. Ed. Jansonas, Osterville	25.00
Dr. V. Stankus, Euclid	100.00
J. Jurkūnas, St. Petersburg	10.00
V. Petrauskas, Chicago	10.00
B. Narbutas, Vista	25.00
J. Pečiūrienė, Ann Arbor	25.00
J. Čipkus, Willoughby	5.00
J. Kriaučiūnas, Putnam	5.00
B. Oniūnas, Juno Beach	10.00
J. Kazlauskas, Waterbury	25.00
Dr. R. Sidrys, Streator	25.00
F. Peleckas, Chicago	10.00
A. Lingis, Redford	5.00
N. Matijošaitis, Los Angeles	15.00
M. Selivoncikas, Dorchester	5.00
J. Žvynys, St. Petersburg	25.00
A. Sandargienė, Ormond B.	15.00
E. Vincent, Redondo B.	10.00
VI. Gilyš, Los Angeles	25.00
A. Jasas, Chicago	25.00
P. Simanuskas, Bristol	5.00
Dr. P. Žemaitis, Canton	25.00
S. Dabkus, Toronto	15.00
A. Giedraitienė, Halifax	7.00
E. Litvinas, Chicago	10.00
I. Satkas, Kirtland	50.00
E. Varankienė, Clarendon Hills	25.00
E. Čekienė, Woodhaven	50.00
A. Jonynienė, Detroit	5.00
V. Kidolis, Woodhaven	10.00
V. Drabišius, Cleveland	5.00
Kun. Ed. Statkus, Grand Rapids	75.00
S. Vanagūnas, Chicago	5.00
J. Budreika, Toronto	17.32
V. Mariūnas, Richmond, Hts.	5.00
J. Gimius, Boston	5.00
J. Zubavičius, Sunny Hills	25.00
J. Dzenkaitis, Glendale	10.00
J. Šumskis, Chicago	15.00
K. Šeputa, Surfside	25.00
K. Zabagėnas, Chicago	15.00
J. Grigaitis, Chicago	15.00
J. Beniūnas, Hartford	5.00
E. Ribokienė, Brockton	5.00
Br. Abromas, Lincolnwood	5.00
K. Kuprėnas, N.Y.	5.00
L. Tarasevičienė, St. Louis	5.00
H. Tomas, St. Louis	10.00

**Visiems aukotojams
nuoširdžiai dėkojame.**

Apačioje: Kauno Aušros gimnazijos 1929 m. laida. Vidury tarp abiturientų lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas Zigmas Kuzmickas, neseniai atšventęs 90 metų sukaktį. Vagos leidkla leidžia jo poezijos

Kr. Donelaičio lit. mokyklos Chicagoje mokiniai atlieka programą kalėdinėje eglutėje.

J. Tamulaičio nuotr.

Kalėdinė eglutė Kr. Donelaičio mokykloje

Kr. Donelaičio pradinė ir aukštesnioji lituanistinė mokykla Chicagoje turėjo Kalėdų eglutės programą gruodžio 15 d., 11 v.r. McKay mokyklos ausitorijoje. Mokiniai dalyvavo pasipuošę tautiniais drabužiais. Programos pranešėjos buvo 8 kl. mokinės Venta Norvilaitė ir Vilija Bogutaitė.

Šventę pradėjo dir. Julius Širka visus pasveikindamas ir išreikšdamas šventiškus linkėjimus. Jis priminė, kad pasaulis dar nebuvo tokioje padėtyje, koks jis yra šiuo momentu. Mūsų tėvynė Lietuva pergyvena sunkias dienas. Nors mes gyvename toli nuo jos, bet turime būti viena tauta, turime būti kartu su ja. Ragino šia proga melsi Kūdikelį, kad praskleistų Lietuvai laisvės spindulius. Direktorius pasidžiaugė gerais mokytojais ir tėvais, kurie auklėja vaikus lietuviškoje dvasioje.

Švietimo tarybos pirm.

rinktinę ir lietuvių kalbos gramatiką. Kiek yra likę iš šios laidos abiturientų?

Regina Kučienė perdavė visiems šventiškus linkėjimus ir ragino visus mokinius perskaityti bent po vieną lietuvišką knygą atostogų metu. Tikiuosi, kad visi mokiniai taip ir padarė. Ji priminė, kad prezidentas V. Landsbergis tiki į šviesią Lietuvos ateitį, nors dabar visokios "šmėklos" gąsdina. Lietuva siekia Laimės žiburio. Paragino mokinius, kurie dar nežino rašytojo J. Biliūno apsakos "Laimės žiburys" pasiskaityti, nes tame kūrinyje atsispindi mūsų tautos istorija, kuri vėl atsikartoja. Sakė, kad ir mus mokinius gąsdina ir gundo "šmėklos", bandydamos pastoti kelią į lituanistinę mokyklą, atbaidyti.

Sveikino Tėvų komiteto pirm. Jurgis Augius.

Programos meninę dalį pradėjo 1-jo sk. mokiniai, kurie padeklamavo eilėraštį "Žaisliukų traukinys". Eilėraštį paruošė mokytoja M. Placienė. Tautinį šokį "Vėdarą" sušoko 4 ir 5 sk. mokiniai, paruošti mokytoja R. Smieliausienė. Akordeonu grojo D. Brazaitis. Visada įdomiausią ir juokingiausią pasirodymą

atlieka vaikų darželis. Jie drąsiai užlipę ant scenos, padeklamavo eilėraštį "Snaigė" ir sušoko "Suk, suk ratelį". Darželiečius paruošė mokytoja E. Brooks ir R. Valkiūnienė. Tarp pasirodymų visi stebėjome Gyvąjį paveikslą.

Darželio, 1,2,3, skyrių mokiniai, paruošti dainų mokytoja Audriaus Polikailio, savo skardžiais balsiukais padainavo linksmas ir garsias kalėdines daineles. Kai kurioms dainelėms naudojo ir judesius. 5-jo sk. mokiniai, nors jų buvo tik trys, gražiai padeklamavo eilėraštį "Prieš ir po" ir "Dėkoju". Juos paruošė mokytoja iš Lietuvos, kuri moko mūsų mokykloje, tai Irena Viliūnienė. 2-jo ir 3-jo sk. mokiniai pašoko "Kalvelį", o 1-jo sk. mokiniai bešokdami vos nenusirito nuo scenos. 2-jo sk. mokiniai, kurių mokytoja Jurgita Gurevičienė taip pat atvykusi iš Lietuvos, padeklamavo. Stebėjome 4-jo sk. mokinius vaidinant "Didelį svečią", juos paruošė ir daug darbo įdėjo mokytoja R. Polikaitytė. Staiga išgirdome beldimąsi į duris ir pasirodė netikėtas, bet tikrai visų lauktas svečias–Kalėdų senelis. Visi vaikai, kurie kantriai išsėdėjo per programą, atgavo visą energiją. Visi skubėjo į sceną pasiimti dovanų. Po programos skirstėms namo Kalėdų atostogoms.

Venta Norvilaitė
Kr. Donelaičio lit.
mokyklos korespondentė

APARTMENT FOR RENT
LAKE SHORE –185 St. Area
Large, modern, 1 bedroom
apt. Appliances, air cond.,
Garage incl., Quiet bldg. No
pets Lease. \$325 Per Month.
Telf. 338-3205

APARTMENT FOR RENT
LAKE SHORE BLVD.–EAST
PARK DR. 1 and 2 bedrooms.
Apartments very clean and
quiet, new carpeting and
appliances, Garages – No pets.
Tel. 481-4258

CLEVELANDE ir apylinkėse

DAR TESĖKIME,

Vasario 16-tos gimnazijos rėmėjų būrelis Nr. 142 įsteigtas 1952 metais spalio 1 dieną. Būrelį įsteigė a.a. Antanas Jonaitis. Tuo laiku įsikūrė šeši būreliai. Kiekvienas narys į mėnesį mokėjo po vieną dolerį. Aukų rinkėjui buvo nelengva surinkti kas mėnesį po dolerį. To dolerio vertė buvo daug geresnė negu dabar.

Antanui Jonaičiui mirus būrelio narių paraginta tęsti jo pradėtą darbą ir dabar. Visi būreliai išnyko. Vieni rinkėjui iškeliavus amžinybėn, kiti pavargo berinkdami.

Mano būrelio nariai irgi keitėsi, bet įstoja nauji ir Vasario 16-tos gimnazija yra remiama. Būrelyje yra narių, kurie remia gimnaziją jau 39 metai. Ačiū Jiems.

Aukas rinkti yra pats nemaloniausias darbas. Jauties lyg koks ubagas ir prašai, kad tave sušėptų. Ačiū tiems nariams, kurie atsiunčia auką visai neraginti. Jie suteikia didelį dėkingumą ir paramą rinkėjui. Yra narių, kurie tuoj po naujų metų atsiunčia auką. Ačiū jiems.

Jau kelis kartus norėjau ir 142 būrelį uždaryti, bet koks nors įvykis vėl mane paragina darbui.

1986 metais jau buvau nutarusi būrelį likviduoti, nes niekas nenorėjo perimti tą sunkią našta.

Jau 1988 metais buvau nutarusi būrelį uždaryti, nes niekas nesutiko tą būrelio darbą perimti.

Vieną rytą gaunu laišką iš man nežinomo asmens ir čekį \$399.00 vertės. Čekis skirtas Vasario 16-tos gimnazijai. Čekį atsiuntė p. Kančevičius. Tai buvo nuostabi auka, kuri paragino mane dirbti Vasario-tos gimnazijai. Tą darau ir šiandien. Šiais metais John Kančevičius atsiuntė čekį 500.00 dolerių sumoje. Dėkoju jam už auką ir už lietuvišką širdį.

Nuoširdžiai dėkoju visiems aukotojams. Nesvarbu aukos suma, bet duosni širdis.

Su dėkingumu
Izabelė Jonaitienė.

Vasario 16-tos gimnazijai 1990 metais aukėjo:

1. Kančevičius, John	500.00
2. Pivariūnas, Juozas	50.00
3. Karkliai, Akvilina ir Benediktas	50.00
4. Gudėnas, Jonas	40.00
5. Petkevičienė, Justina	30.00
6. Zilinskas, Petras	30.00
7. Kudukis, Raimundas	25.00
8. Mikonis, Juozas	25.00
9. Apanius, Vincas	20.00
10. Natkevičienė, Gražina ..	20.00
11. Čepulienė, Roma	20.00
12. Pautienienė, Beatričia ..	20.00
13. Naujokaitis, Jonas	20.00
14. Barniškis, Jonas	20.00
15. Radzevičiūtė, Stefanija ..	20.00
16. D.L.K. Birutės Dr-ja	30.00
17. Naumanienė, Ona	15.00
18. Garlauskas, Benediktas ..	10.00
19. Bacevičius, Vladas	10.00
1990 metais suaukota 955.00 dol.	

Izabelė Jonaitienė

• ALTS CLEVELANDO SYRIAUS susirinkime išrinkta nauja valdyba, kurią sudaro T. Juodvalkis, A. Matulionis, E. Petrūnas, A. Smetona ir P. Vaitiekūnas.

Susirinkimui pirmininkavo A. Matulionis, sekretoria vo A. Mackuvienė.

Kauno vyrų ansamblis "Stumbras", Clevelando vyrų okteto iškvietas, davė eilę koncertų JAV lietuvių kolonijose. Atsidėkodamas "Stumbro" vadovas A. Načajus užriša juostą Clevelando vyrų okteto vadovui R. Kavaliauskui, stebint M. Motiejai.

Ši Vlodo Bacevičiaus nuotrauka yra viena iš daugiau kaip tūkstančio kitų, per eilę metų puošusių Dirvos puslapius, perduodant Clevelando ir lietuviškosios veiklos bei gyvenimo įvykius. Širdinga padėka Vladui!

ŽURNALAS "NAUJOJI VILTIS" JAU MORKŪNO SPAUSTUVĖJE

Tikimasi, kad neužilgo, žurnalo "Naujoji viltis" 1990 metų, numeris 23, bus išsiuntinėtis jo skaitytojams.

Šiame numeryje rašo: Dr. B. Nemickas – Lietuvos padėtis nepriklausomos valstybės aktą paskelbus, V. Trumpa – Lietuvių tautos susitikimai su Baltija, S. Santvaro, J. Degutytes ir G. Tulauskaitės – Eilėraščiai, B. Raila – V. Krėvės ir jo romano "Miglos" vertinimas, V. Senuta – Paskutinis žydas Vilniaus geto, V. Martinkėnas – mokslinė studija apie Vilniaus srities bažnytinį lenkinimą, J. Gimbutas – Poetas Faustas Kirša, J. Enčeris – Korp! Neo Lithuania atsikuria Kaune, J. Janušaitis – kultūrinių ir visuomeninių įvykių kronika, Dr. A. Budreckis – A. Eidinto knygos "Antanas Smetona, išleistos Lietuvoje, recenzija, B. Gražulis, A. Juodvalkis, B. Raila ir M. Valiukėnas – prisimena visą eilę 1990 metais mirusių iškilių lietuvių. Vertinimai įvairių naujų knygų ir kitų leidinių.

(va)

KANDIDATŲ Į LB TARYBĄ SIŪLYMO TVARKA

Kandidatų į JAV LB Tarybą siūlymo terminas baigiasi 1991 kovo 1 d. (pašto antspaudas).

JAV Lietuvių Bendruomenės taisyklės nustato sekančią kandidatų siūlymo procedūrą:

• Kandidatų į JAV LB Tarybą gali būti kiekvienas ne jaunesnis kaip 18 metų amžiaus, LB apylinkėje registruotas ir LB teisės turintis lietuvis.

• Kandidatą ar kandidatus į JAV LB Tarybą JAV LB apygardos rinkimų komisijai gali siūlyti ne mažiau kaip 10 tos JAV LB apygardos ribose registruotų lietuvių.

• Kandidatai į JAV LB

Tarybą siūlomi raštu. Siūlytojų pasirašytame kandidatų rašte pažymima, kad tai kandidatų į JAV LB Tarybą siūlomasis raštas, įrašomas kiekvieno kandidato vardas, pavardė, amžius, užsiėmimas, kokias pareigas ėjo arba eina Lietuvių Bendruomenėje ir kurioje JAV LB apylinkėje kandidatas registruotas. Taip pat nurodomi siūlytojų vardai, pavardės, parašai, adresai, kuriose JAV LB apylinkėse siūlytojai įregistruoti ir kuris jų yra siūlomojo rašto igaliotinis, į kurį, esant reikalui, rinkimų komisija galėtų kreiptis. Prie siūlomojo rašto jungiami kandidatų pasirašyti sutikimai kandidatuoti į JAV LB Tarybą ir jų adresai.

• Tas pats asmuo gali kandidatuoti tik savo gyvenamoje JAV LB rinkimų apygardoje.

JAV LB XIII Tarybos
Vyriausioji Rinkimų
Komisija

Taupa

Lithuanian Credit Union

Lietuvių Kredito Kooperatyvas

767 East 185th Street

Cleveland, Ohio 44119

(216) 481-6677

Įsikūręs Nuosavuose Namuose

Taupykite ir Skolinkitės vieninteliame lietuvių kredito kooperatyve Ohio valstijoje.

Darbo Valandos:

Antradieniais--ketvirtadieniais nuo 9:00--4:00 p.p.
Penktadieniais nuo 9:00--6:00 v.v., Šeštadieniais nuo 9:00--3:00 p.p.
Sekmadieniais nuo 11:00--12:00 p.p. (DMNP parapijos patalpose)

Visi Bankiniai Patarnavimai

Mokame Aukštesnius Nuosimčius Už:

Taupymo Saskaitas, Certifikatus, IRA, Čekių Saskaitą, ir t.t.

Skoliname Geriausiomis Išsimokėjimo Sąlygomis:

Asmeniniams Reikalams, Automobilių ir Laivų Pirkimui, Namų Remontui (Home Equity), Namų Pirkimui (Mortgages)

Parduodame pinigines perlaidas (Money Orders), Traveler's Checks, Priimame telefono, elektros, šildymo, ir vandens sąskaitas, Buckeye Cards, Notaro patarnavimai, U.S. Savings Bonds, ir t.t.

*** Klekviena taupomoji sąskaita federalinės valdžios ***
apdrausta iki \$100,000.

Mūsų Tikslas: Ne pelnas, bet sąžiningas patarnavimas.

PARENGIMAI

• VASARIO 9, Pilėnų Tn. skautų tradicinis "Blynų balius". Rengia Pilėnų Tn. skautų tėvų komitetas.

• VASARIO 17, Vasario šešioliktosios minėjimas. Pradžia 4 v.p.p. Rengia ALT ir LB.

• KOVO 17, Skautijos rengia Kaziuko Mugė.

• BALANDŽIO 7, Šv. Jurgio parapijos Atvelykio Stalas.

• BALANDŽIO 13, Arvydo ir Nelės Paltinų koncertas. Rengia ateitininkai.

• BALANDŽIO 14, Clevelando ateitininkų šventė.

• GEGUŽES 5, Lietuvos Valstybinės Operos solistų Virgilijaus NOREIKOS ir Irenos MILKEVIČIŲTĖS koncertas Dievo Motinos parapijos auditorijoje. Rengia Lietuvių Fondas, talkinant LB Clevelando apylinkės valdybai.

• GEGUŽES 27, Amerikos ir lietuvių veteranų prisiminimas ir pagerbimas. Mišios ir pusryčiai Šv. Jurgio parapijoje.

• RUGPIŪČIO 4, tradicinė ramovėnų gegužinė žurnalui "Karys" paremti, įvyks prie ežero tarp Landseer ir Canterbury gatvių. Pradžia 12 val. pietų metu.

• RUGSEJO 8, Šiluvos šventė Šv. Jurgio parapijoje.

• LAPKRIČIO 10, 11:30 val. Šv. Jurgio parapijos Mini-Festivalis parapijos salėje.

• LAPKRIČIO 28, Lietuvos kariuomenės atsikūrimo minėjimas Lietuvių Namų viršutinėje salėje. Rengia Clevelando ramovėnai.

• GRUODŽIO 24, Bendros Kūčios 9:30 v.v. Šv. Jurgio parapijos salėje.

• CLEVELANDO PEN-SININKŲ KLUBO metinis susirinkimas įvyks vasario 6 dieną, trečiadienį, 2 v. p.p. Lietuvių Namų viršutinėje salėje. Programoje – valdybos rinkimai, pietūs ir malonus tarpusavio pabendravimas.

Visi maloniai kviečiami.

Skaitykit ir platinkit
DIRVA

Pilėnų tunto skautų komitetas maloniai visus kviečia į tradicinį

UŽGAVĖNIŲ BLYNŲ BALIŲ

1991 m. vasario 9-tą dieną, 7 val. vakare, Clevelando Lietuvių Namuose, 877 East 185 St.

Programą atliks Laima Šarkaitė ir Tomas Vileikis. Po programos, šilta vakarienė su tradiciniais Užgavėnių valgiais ir šampanu.

Šokiams gros jaunimo orkestras Viltis. Pelnas skiriamas skautų vasaros stovyklai. Įėjimas suaugusiems \$13.00, jaunimui \$7.00. Bilietus platina ir stalus rezervuoja

S. Marytė Puškorienė,

tel. 486-8613.

DIRVA

• LIETUVOS PASIUNTINYBĖ prie Šv. Sosto praneša, kad Popiežius Jonas Paulius II pasiuntė Lietuvon Monsiniorą Antonio Franco, Valstybės Sekretariato valdininką Lietuvos reikalams.

Prasidėjus sovietų karinei agresijai prieš Lietuvą, atstovas prie Šv. Sosto kreipėsi į naująją Valstybės Pro-Sekretorių prašydamas, kad Šventasis Tėvas pasiremdamas savo aukštu moraliniu autoritetu intervenuotų mūsų krašto labui.

PADEKA NEOLITUANAMS

Vyr. valdybos mintis, kolegiškai dovana įsijungti į filisterio Juozo Čiburo, Sibiro kankinio, 93-jo gimtadienio minėjimą, rado kolegų-ų pri-

tarimą. Dovana Sukaktuvininkui ir jo žmonai kol. Genovaitei Čiburienei – Jake- laitytei jau įteikta ir gauta nuoširdi jų padėka, laiškas.

Vyr. valdyba šia proga dėkoja visiems-oms, talkinusiems dovaną įgyti ir skelbiamę jų sąrašą:

Alfonsas Simonaitis, Jonas Jurkūnas, Mečislovas Meiliūnas, Tadas Palionis, Vytautas Abraitis, Aleksandras Jucys, Antanas Rukas, Jonas Pečkaitis, Elena Gedgaudienė, Vytautas Aleksandrūnas, Leonas Kriaučeliūnas, Antanas Juodvalkis, Mečys Valiukėnas, Gražina Siliūnienė, Vytautas Girmius, Vaclovas Mažeika, Gražina Žukauskienė, Ada Neverauskienė, Birutė Paprockienė, Janina Rukšėnienė, Antanas Ceičys, Stasys Santvaras, Liucija Hoffmanienė, Jonas Deksnys, Ona Vileniškienė, Al-

dona Drasutienė, Petras Steikūnas, Jonas Maurukas, Ramune Vitkuvienė.

Vaclovas Mažeika

• DR. VIKTORAS STANKUS, Vilties draugijos valdybos pirmininkas, pagerbdamas visuomenininkus dr. Leoną ir Ireną Kriaučeliūnus, švenčiančius vedybinių gyvenimo 40 metų sukaktį, Dirvai įteikė 100 dol. auką. Ačiū.

• ADOMAS JASAS, Chicagoje, atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• DR. PETRAS ŽEMAITIS, Canton, Mich., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• IRENA SATKAS, Kirtland, Oh., atnaujindama Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 50 dol. Ačiū.

• JUOZAS IR LEOKADIJA ŽVYNIAI, St. Petersburg Beach, Fl. atnaujindami Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• JUOZAS KAZLAUSKAS, Waterbury, Ct., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• DR. RIMVYDAS SIDRYS, Streator, Ill., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• ALBINAS BLIUDŽIUS, Detroit, Mich., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• JULIUS SHUKYS, Richmond Hts, Oh., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• DR. EDVARDAS IR IRENA JANSONAI, Oster- ville, Mas., atnaujindami Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• JAUNUTIS IR DALIA GVILDŽIAI, Franklin, Mich., atnaujindami Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• ALFONSAS IR VERA BIMBIRIAI, Los Angeles, Ca., atnaujindami Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• VLADAS GILYS, Los Angeles, Ca., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• BALYS NARBUTAS, Vista, Ca., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

PIRKDAMI AR PARDUODAMI NAMUS FLORIDOJE

Ft. Lauderdale ir kitose Atlanto apylinkėse, kreipkitės pas EDMUNDĄ CAPĄ, Century 21 - Choice Realty. Tel. (305) 943-0946 arba 1-800-462-3028.

Dirvos vajeaus komitetas baigia darbą

1989 m. pabaigoje sudarytasis Dirvos deimantinės sukakties minėjimo komitetas, pirmininkaujamas Irenos Kriaučeliūnienės, stropiai reiškėsis 1990 metais, nūnai baigia darbą. O tas reiškiamasis buvo žymiai platesniu mastu, negu anksčiau vykdytieji vajai, todėl ir sutelkta suma jis prašoko ankstesnius vajus.

Norisi garsiai pagalvoti, kas buvo tie gerieji varikliai, išjudinę lietuvišką išeiviją Amerikoje remti tautinės minties savaitraštį. Tokių variklių man matosi keletas. Darnus ir darbingas vyr. vajeaus komitetas. Kiekvienas jo narys turėjo savo uždavinį ir kruopščiai jį vykdė. Savo ruožtu komiteto pirmininkės buvo sudaryti komitetai paskirose vietovėse. Daugumų komitetų šauniai ir išradingai surengė bent vieną renginį, garsindami Dirvos ir lietuviškos spaudos išlaikymo svarbą. Daugelį tokių renginių aplankė pati Irena Kriaučeliūnienė. Ir ne tik aplankė, bet išlaikytu žodžiu savo pranešimuose paryškino lietuviškos spaudos reikšmę. Tas pats vajeaus vyr. komitetas vykusiai visoje Šiaurės Amerikoje pravedė piniginių laimėjimų paskirstymą. Pakviestieji igudę žurnalistai tiek Dirvos, tiek kituose liet. laikraščiuose gražiai aptarė Dirvos nueitąjį kelią ir būtinumą ją išlaikyti, remti. Šia proga Juozas Žygas naujai parengė ir atspaudė "Dirvos" istoriją.

Priderėtų visus tos gražios akcijos darbininkus išvardinti pavardėmis ir padėka. Bet šiuo metu tą atlikti man neįmanoma. Gal vėliau. Tačiau šios akcijos vadovei – Irenai Kriaučeliūnienei, tiek už solidų vajeaus pravedimą, tiek už atliktas keliones vajeaus reikalais savo kaštais, tiek už pirmąją vietą jai ir dr. Leonui remėjų sąrašą priklausoma padėka. Ir dar vienas malonumas pareikšti norisi, tai padėka lietuviškajai visuome-

• JÜRATĖ PEČIŪRIENĖ, Ann Arbor, Mich., atnaujindama Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• PAULIUS GAUBYS, Sunland, Ca., atnaujindamas Dirvos prenumeratą, pridėjo auką 25 dol. Ačiū.

• V. ALONDERIENĖ, St Catharines, Ont., atsiuntė auką 25 dol. ir labai apgalvestauja kad susilpnėjus regėjimui toliau Dirvos skaityti nebegali.

NEPAMIRŠKITE
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

nei, išgirdusiai "Dirvos" vajeaus balsą ir į jį dosniai atsiliepusiai.

Mečys Valiukėnas

Red. pastaba: Dirvos Deimantinio Jubiliejaus proga surinktos aukos randasi Vyr. Vajeaus Komiteto žinioje, Chicagoje.

LOS ANGELES

LIETUVIŲ TAUTINIAI

Lietuvių Tautiniai Namai Los Angeles, CA, turbūt yra vieninteliai, kurie dalį komerciniam naudojamui galimų savo patalpų nemokamai skiria pastoviam jaunimo naudojimuisi: tai skautų būklas, jų įsirengta ir prižiūrima biblioteka, Informacijos centras.

Viešint Lietuvos Skautų Sąjungos Tarybos pirmininkui v.s. Feliksui Šakaliui, jo pagerbimui Tautiniai Namai ne tik davė didžiąją salę, bet ir prisidėjo prie renginio paruošimo. Tai skatintinas pavyzdys ne viską matuoti vien monetarine verte, ką ypač įvertina dirbantieji su jaunimu.

Lietuvių Tautinių Namų valdybą sudaro: Jonas Petronis - pirm., Ramūnas Bužėnas, Bronius Dūda, Vincas Juodvalkis ir Aloyzas Pečiulis. Širdinga padėka jiems ir geriausios sėkmės jų vadovaujamiems Lietuvių Namams – augti ir stiprėti visus lietuvius jungiančiu centru!

VASARIO 16 MINĖJIMAS

Vasario mėn. 17 d. sekmadienį, minėsime Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo šventę. Tai dienai yra numatyta tokia programa:

10:15 val. ryto vėliavų pakėlimas šv. Kazimiero parapijos kieme. Organizacijos prašomos dalyvauti su savo vėliavomis. Pageidaujama, kad moterys ir mergaitės pasipuoštų tautiniais rūbais.

10:30 val. Iškilmingos pamaldos su pritaikintu pamokslu.

12:30 val. p.p. Akademija – Minėjimas šv. Kazimiero parapijos salėje. Pagrindinę kalbą pasakys Lietuvos Generalinis Garbės Konsulas Vytautas Čekanauskas. Meninę dalį atliks parapijos ir jaunimo "SPINDULYS" jungtinis choras vadovaujamas muz. Viktoro Ralio. "SPINDULIO" vadovė p. Danguolė Varnienė. Režisierius Algis Žemaitaitis.

Maloniai kviečiami visi Vasario 16-tos šventėje dalyvauti ir savo auka paremti Lietuvos laisvės kovų darbus.

Rengia AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS, LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS IR VLIKO bendromis pastangomis.

(vš).

Didžiam Dirvos remėjui, Vilties tūkstantininkui

PLK. VIKTORUI SUTKUI

mirus, jo žmonai VERONIKAI ir artimiesiems nuoširdžią užuojautą reiškia

Vilties Draugijos valdyba
ir Dirva

Mielam kaimynui, seniausiam Santa Monicos lietuviui

A. A.

JONUI MARKEVIČIUI

mirus, jo sūnams ALBINUI, VIKTORUI ir JUOZUI, dukterims MARIJAI URNIEŽIENEI, BIRUTEI TUMOSIENEI, ANELEI RINKIENEI ir jų šeimos nariams reiškiamo užuojautą.

Emilis ir Julija Sinkiai
Albertas ir Catherina Sinkiai
Augustinas ir Betty Sinkiai

ADAI PETRAUSKIENEI

mirus, seseris EUGENIJĄ ir ALDONĄ, brolius ALBERTĄ ir ANTANĄ ir taip pat visus artimuosius, nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdime.

B. ir V. Čyvai, L. ir V. Yuciai,
D. ir A. Penkauskai.